

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**Откривање и доказивање кривичних дела
против службене дужности учињених од стране
полицијских службеника у вршењу службе**

(мастер рад)

Ментор
проф. др Војислав Ђурђић

Студент
Александар Ђорђевић
Број индекса: М005/14-УП

Ниш, 2016.

САДРЖАЈ

1. УВОД.....	1
2. ИСТОРИЈСКИ РАЗВОЈ КРИВИЧНИХ ДЕЛА ПРОТИВ СЛУЖБЕНЕ ДУЖНОСТИ У СРБИЈИ.....	3
3. КРИВИЧНА ДЕЛА ПРОТИВ СЛУЖБЕНЕ ДУЖНОСТИ.....	5
3.1. Опште карактеристике.....	6
3.2. Поједина кривична дела.....	8
3.2.1. <i>Злоупотреба службеног положаја.....</i>	<i>8</i>
3.2.2. <i>Несавестан рад у служби.....</i>	<i>9</i>
3.2.3. <i>Противзаконита наплата и исплата.....</i>	<i>10</i>
3.2.4. <i>Превара у служби.....</i>	<i>10</i>
3.2.5. <i>Проневера.....</i>	<i>11</i>
3.2.6. <i>Примање мита.....</i>	<i>11</i>
3.2.7. <i>Одавање службене тајне.....</i>	<i>13</i>
3.3. Корупција.....	14
3.3.1. <i>Корупција у полицији.....</i>	<i>15</i>
3.4. Кривична дела против службене дужности у пракси судова у Републици Србији.....	17
4. МЕТОДИКА ОТКРИВАЊА И ДОКАЗИВАЊА КРИВИЧНИХ ДЕЛА ПРОТИВ СЛУЖБЕНЕ ДУЖНОСТИ.....	20
4.1. Појам, карактеристике и начин извршења.....	21
4.2. Криминалистички и кривичнопроцесни аспекти откривања и доказивања кривичних дела.....	22
4.3. Методика откривања и доказивања појединих кривичних дела против службене дужности.....	25
4.3.1. <i>Злоупотреба службеног положаја.....</i>	<i>26</i>
4.3.2. <i>Несавестан рад у служби.....</i>	<i>27</i>
4.3.3. <i>Противзаконита наплата и исплата.....</i>	<i>28</i>
4.3.4. <i>Превара у служби.....</i>	<i>29</i>
4.3.5. <i>Проневера.....</i>	<i>30</i>

4.3.6. <i>Примање мита</i>	31
4.3.7. <i>Одавање службене тајне</i>	32
4.4. Употреба посебних истражних техника приликом откривања и доказивања кривичних дела против службене дужности	33
5. КОНТРОЛА РАДА ПОЛИЦИЈЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	36
5.1. Спољашња контрола	36
5.2. Унутрашња контрола	37
5.3. Позитивно правна решења о контроли полиције	37
5.3.1. <i>Парламентарна контрола и контролна улога скупштине покрајинске аутономије или јединица локалне самоуправе</i>	37
5.3.2. <i>Сектор унутрашње контроле</i>	38
5.3.3. <i>Контрола путем решавања притужби</i>	43
6. ЕМПИРИЈСКО ИСТРАЖИВАЊЕ	47
6.1. Предмет и циљ истраживања	47
7. ЗАКЉУЧАК	54
ЛИТЕРАТУРА	56
САЖЕТАК	61
БИОГРАФИЈА	65

1. УВОД

Предмет истраживања овог рада, у најопштијем смислу, односи се на кривична дела против службене дужности учињена од стране полицијских службеника. У оквиру предмета истраживања обухваћени су резултата рада Сектора унутрашње контроле полиције Републике Србије.

Кривична дела против службене дужности су проблем који је надживео све друштвене системе и који у већој и малој мери постоји готово у свакој држави. Државни службеници у циљу задовољавања својих потреба злоупотребљавају своја овлашћења и користе их у друге сврхе, а не за које су им дата. Ова појава раздире виталне функције друштва и због тога је сврставамо у ред најопаснијих друштвених појава. Све државе предузимају мере на превенцији и сузбијању различитих облика злоупотреба у јавним службама. Кривична дела против службене дужности манифестују се кроз различите облике злоупотреба службеног положаја и овлашћења од стране службених лица чиме се угрожава сама служба. Положај и улога полиције одувек су били предмет интересовања јавности. Полиција се често сматра за државни орган који је највише изложен ризицима корупције. Полиција поседује бројна овлашћења због којих јавност има став да се њима може врло лако манипулисати. Коруптивно понашање представља један од облика девијантног понашања полиције. Као најчешће узроке који доводе до вршења ових кривичних дела можемо препознати економску кризу, инфлацију, процес транзиције, неефикасност правосудних органа, неефикасност контролних органа, недоследност примене законских прописа, негативну селекцију кадрова и друго. Решавање злоупотреба у полицији је од изузетног значаја за успостављање поврења јавности у њен рад.

Значај овог рада је да се укаже јавности на вежност потпуног и свеобухваног утврђивања размера коруптивног понашања и злоупотреба од стране полицијских службеника.

Основни циљ овог истраживања је да се на основу прикупљених података у Сектору унутрашње контроле и Полицијској управи у Зајечару дође до сазнања о обиму, структури и динамици кривичних дела против службене дужности учињених од стране полицијских службеника. Истраживање злоупотреба у полицији је несумњиво научно и друштвено оправдано. Такође, циљ је и да се утврди друштвена опасност учињених кривичних дела. Само истраживање ове појаве допринеће отклањању и санирању

последица које врешење ових кривичних дела има по службу као заштитини објект, али и читаво друштво.

Узорак је формиран на тај начин што су узета сва кривична дела против службене дужности из надлежности Сектора унутрашње контроле, као и број поднетих кривичних пријава против полицијских службеника Полицијске управе у Зајечару, у периоду од 2010. до 2014. године. Подаци који су добијени од Сектора унутрашње контроле и Полицијске управе у Зајечару, односе се на дефинисани предмет истраживања и исказани су према броју лица, полу и врсти учињених кривичних дела. С обзиром да је за контролу законитости рада полиције установљена надлежност Сектора унутрашње контроле, који је надлежан на територији целе Републике Србије, просторни оквир истраживања је територија наше државе, а временски оквир спровођења истраживања је период од 2010. до 2014. године.

За истраживање је коришћен квантитативни метод, односно метод статистичке обраде и анализе података о броју кривичних пријава у наведеном периоду. Извршено је упоређивање добијених статистичких података ради указивања на кретање ових кривичних дела у посматраном временском периоду. Затим је извршено упоређивање наведених података ради утврђивања обима кривичних дела против службене дужности учињених од стране полицијских службеника Полицијске управе у Зајечару у односу на укупан број отклевених дела од стране Сектора унутрашње контроле.

Ово истраживање полази од основне хипотезе да је удео кривичних дела против службене дужности у укупном броју кривичних дела извршених од стране полицијских службеника већи у односу на остала кривична дела.

Само правовремено и ефикасно откривање кривичних дела против службене дужности учињених од стране полицијских службеника доводи до смањења последица које повређују или угрожавају рад службе, али и до смањења нарушавања угледа службе.

2. ИСТОРИЈСКИ РАЗВОЈ КРИВИЧНИХ ДЕЛА ПРОТИВ СЛУЖБЕНЕ ДУЖНОСТИ У СРБИЈИ

Са правом се може рећи да су кривична дела против службене дужности појава која је стара колико и сама држава. Обележја ових кривичних дела настала су кроз један динамичан процес који траје веома дуго, јер су она присутна у свим историјским етапама развоја људског друштва.¹

У првим српским државама било је развијено право као и државни апарат. Постојао је већу број звања државних органа. Може се закључити да је у тако развијеном државном апарату било злоупотреба службеног положаја од стране државних службеника. Но, тек настанком државе Немањића (12. век) може се пратити појава ових кривичних дела. То је природ када је држава достигла снажан развој.²

Душанов законик као најзначајнији писани правни споменик средњег века (период раног феудализма) из 1349. и 1354. године познаје између осталих и два кривична дела корупције. У члану 24. овај законик предвиђа кривично дело примања мита од стране верког старешине. За ово дело прописана је смртна казна распињањем.³ Друго кривично дело предвиђено је у члану 110. у коме се одређује да судије који суде широм краљевства за обављање судијског посла не смеју силом тражити или примати поклоне.

Карађорђево законик одражава стање и прилике у тадашњој Србији иако је спорно да ли је и колико био у примени, као и што је спорно време његовог доношења. Карађорђево криминално законик (нађен 1903. године) садржао је 38 чланова. У њему су и одредбе о злоупотреби службеног положаја и примању мита. Истина, те одредбе нису систематизоване, издвојене од осталих, нити садрже правотехничка решења савремених кривичних законика, али су недвосмислено њима инкриминисана наведена кривична дела. У првим годинама владавине кнеза Милоша, нарочито у периоду до 1830. године, злоупотребе службеног положаја од стране многих званичних народних старешина, биле су веома изражене. Оне су се највише испољавале кроз узурпацију земљишта, масовно коришћење кулука, разних глоба које су фактички успостављане као право старешина, зависно од ранга старешине и слично. Но, као су се тешке злоупотребе ипак морале обуздавати, кнез Милош 3. марта 1829. године доноси упутство које је, у ствари, уредба о политичкој власти у Србији и даје податке о

¹ М. Кулић, Кривично дело злоупотребе службеног положаја; у: *Међународна конференција злоупотреба права*, Ниш, 1996, стр. 256.

² *ibid*

³ Ж. Ђурић, Д. Јовашевић, М. Ракић, *Корупција – изазов демократији*, Београд, 2007, стр. 298.

врстама злоупотреба које су се чиниле и чине и шта би у вези са тим требало предузимати.⁴

Кривични законик Краљевине Југославије из 1929. године као једини систематизовани кодекс кривичноправних норми прве Југославије, у глави двадест осам, под називом „Кривична дела против службене дужности“ предвиђа кривична дела корупције.⁵

У нашој земљи су ова кривична дела по завршетку Другог светског рата била најпре регулисана Законом о кривичним делима против службене дужности, донетим 1948. године, специфичним по томе што је поред свог основног домена, регулисао и многа кривична дела против привреде. Кривични законик из 1951. године уноси значајну новину у ову материју, регулишући одвојено, тј. у посебним главама, кривична дела против службене дужности и кривична дела против привреде. Уставом из 1974. године је потврђена одвојена законодавна надлежност у овој области између федерације на једној и република на другој страни.⁶

У Кривичном закону из 2006. године кривична дела против службене дужности предвиђена су у глави тридесет другој. Кривичним делима систематизованим у овој глави штити се службена дужност, тј. њено правилно и законито функционисање.⁷

⁴ Н. Теофиловић, М. Јелачић, *Спречавање, откривање и доказивање кривичних дела корупције и прања новца*, Београд, 2006, стр. 59.

⁵ Ж. Ђурић, Д. Јовашевић, М. Ракић, *Корупција – изазов демократији*, Београд, 2007, стр. 304.

⁶ Г. Митровић, *Кривично право посебни део*, Београд, 1997, стр. 385.

⁷ Н. Делић, *Нова решења у посебном делу Кривичног законика Србије*, Београд, 2014, стр. 631.

3. КРИВИЧНА ДЕЛА ПРОТИВ СЛУЖБЕНЕ ДУЖНОСТИ

Кривична дела против службене дужности представљају различите облике и видове злоупотребе службеног положаја и јавних овлашћења у вршењу службене дужности од стране службених или одговорних лица као носиоца тих овлашћења. Овом инкриминацијама се настоји да се обезбеди исправност, целисходност, ефикасност и законитост у раду државних органа који врше јавна овлашћења и тако очува поверење грађана у правни поредак и правну државу.⁸ Потребно је да то буде јавна служба, односно службена дужност у државној управи у ширем смислу.⁹

Противзаконите радње које предузимају одређена лица користећи свој положај, овлашћења, моћ и права која произилазе из њиховог статуса, подводе се под појам корупција или злоупотреба. Лице на тај начин прибавља себи одређену корист, која му по важећим прописима не припада, а на штету другог лица или тиме нарушава одређена права која су утврђена уставом и законом. Сам термин злоупотреба представља коришћење положаја или овлашћења с циљем стицања економске користи.¹⁰

Слаба, похлепна, неодговорна и подмитљива службена и одговорна лица компромитују поредак, стварају неповреће према власти и систему као целини, а изазивају гнев и револт најширих маса. Те појаве нису само појаве прошлости, оне су карактеристичне за наше време, па и за наше друштво. Напад на законитост, непоштовање закона од стране службених и одговорних лица, њихов благодан однос или саучесништво у деликвентним понашањима других, који теже ка незаконитим појавама и користима, услов је за озбиљно разједињавање и појаву безакоња.¹¹

У теорији углавном постоје две поделе ових кривичних дела. Једна подела је с обзиром на то да ли се као извршилац кривичног дела јавља само службено лице или то може бити и неко друго лице. У складу са тим критеријумом, кривична дела се дела на права и неправна кривична дела против службене дужности. Такође, постоји и подела кривичних дела против службене дужности на општа и посебна с обзиром на то да ли је

⁸ Љ. Јовановић, В. Ђурђић, Д. Јовашевић, *Кривично право посебни део*, Београд, 2004, стр. 365.

⁹ З. Стојановић, *Коментар кривичног законика*, Београд, 2012, стр. 940.

¹⁰ Ж. Нинчић, Кривична дела против службене дужности као облици злоупотребе службеног положаја и јавних овлашћења; у: *Правни живот бр. 11/2009*, Београд, 2009, стр. 455.

¹¹ Н. Теофиловић, М. Јелачић, *Спречавање, откривање и доказивање кривичних дела корупције и прања новца*, Београд, 2006, стр. 150.

у питању повреда службене дужности уопште или повреда службене дужности у одређеним областима.¹²

У савременом кривичниом праву, у оквиру главе кривичних дела против службене дужности, по својим карактеристикама посебно се издвајају кривична дела која као непосредни циљ имају сузбијање корупције (*hard core corruption*) у која спадају: злоупотреба службеног положаја, трговина утицајем, примање мита и давање мита, а којима се у стручној јавности због њиховог значаја посвећује изузетна пажња.¹³

3.1 Опште карактеристике

Циљ кривичног закона сваке државе, без обзира на друштвенополитичко уређење, облик владавине и тип државе, јесте да се њиме нешто штити. Зато не постоји ни једно кривично дело без свог објекта, без правног добра које оно штити. У теорији, с разлогом преовладава мишљење да није довољно одредити заштитни објект кривичног дела у формалном смислу. Суштина, садржина и циљ кривичноправне заштите су у материјалном појму објекта кривичног дела, а то је атрибут који објашњава његово значење.¹⁴

Заштитни објект је добро или интерес коме се пружа кривичноправна заштита од повреде или угрожавања кривичним делима. Објект заштите ових кривичних дела јесте службена дужност државних органа и других органа који врше јавна овлашћења, односно врше дужност одговорних лица у предузећу, установи или другом субјекту. Али није циљ учинилаца ових кривичних дела да повреде или угрозе службену дужност коју врше, већ да на тај начин за себе или другог прибаве какву корист или да нанесу какву штету другом лицу (имовинског или неимовинског карактера) или да теже повреде право другог физичког или правног лица.¹⁵

Нека кривична дела против службене дужности, поред службене дужности, као заштитни објект имају имовину, слободе и права човека и друго али су према принципу претежности и значају заштитног објекта сврстана у ову главу.¹⁶

¹² Н. Делић, *Нова решења у посебном делу Кривичног законика Србије*, Београд, 2014, стр. 189.

¹³ *ibid*

¹⁴ Н. Теофиловић, М. Јелачић, *Сречавање, откривање и доказивање кривичних дела корупције и прања новца*, Београд, 2006, стр. 151.

¹⁵ Д. Јовашевић, *Кривично право посебни део*, Београд, 2014, стр. 294.

¹⁶ З. Стојановић, О. Перић, *Кривично право посебни део*, Београд, 2009, стр. 306.

Кривична дела против службене дужности имају различите појединачне последице, које се могу јавити у облику прибављања имовинске или неке друге користи себи или другом, у наношењу штете, у повреди неког права, у доношењу незаконитог акта и кршењу закона. Преко наведених појединачних последица остварује се једна општа, заједничка последица за сва кривична дела против службене дужности, а то је угрожавање правилног и за законитог вршења службених и других јавних овлашћења.¹⁷

Радња извршења ових кривичних дела се предузима у вршењу службене дужности или у вези са вршењем службене дужности. С обзиром на врсту службене дужности која се крши или нарушава службена кривична дела се могу поделити на: 1) општа и 2) посебна дела. Општа службена кривична дела се могу извршити у свакој службеној дужности од стране носиоца службених овлашћења. Посебна службена кривична дела се могу извршити само у одређеним врстама и облицима службене дужности.¹⁸

Извршиоци ових кривичних дела могу бити само службена лица. Овај услов је разумљив јер се овде ради о тзв. посебним кривичним делима (*delicta propria*) код којих својство извршиоца битно утиче на њихову квалификацију.¹⁹ У смислу члана 112. став 3. Кривичног законика²⁰ службеним лицем сматра се: 1) лице које у државном органу врши службене дужности; 2) изабрано, именовано или постављено лице у државном органу, органу локалне самоуправе или лице које стално или повремено врши службене дужности или службене функције у тим органима; 3) лице у установи, предузећу или другом субјекту, којем је поверено вршење јавних овлашћења, које одлучује о правима, обавезама или интересима физичких или правних лица или о јавном интересу; 4) службеним лицем сматра се и лице којем је фактички поверено вршење појединих службених дужности или послова; 5) војно лице изузев кад су у питању одредбе Главе тридесет треће (Кривична дела против службене дужности) овог законика. Осим службеног лица нека кривична дела из ове главе могу извршити и одговорна лица. Код неких кривичних дела из ове главе као извршилац јавља се и страно лице.²¹ У вези са овим кривичним делима постоји подела и на: 1) права и 2) неправна кривична дела против службене дужности. Док се код првих службено лице увек јавља као извршилац, код других се ради о томе да неко кривично дело које може извршити свако постаје кривично дело против службене дужности онда када га изврши службено лице.

¹⁷ М. Кулић, *Злоупотреба службеног положаја*, Београд, 1995, стр.62.

¹⁸ Д. Јовашевић, *Кривично право посебни део*, Београд, 2014, стр. 294.

¹⁹ *op. cit.* *Злоупотреба службеног положаја*, стр.59.

²⁰ Кривични законик, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - иапр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 и 108/2014.

²¹ З. Стојановић, О. Перић, *Кривично право посебни део*, Београд, 2009, стр. 311.

Неправа кривична дела против службене дужности по правилу нису садржана у овој глави већ се предвиђају као тежи, квалификовани облици код кривичних дела у другим главама.²²

По питању саучесништва и саизвршилаштва код службених кривичних дела, неки аутори су склони мишљењу да неслужбена лица уопште не могу да буду саучесници (у ширем смислу) у службеним кривичним делима. Поједини аутори ово мишљење заступају само у погледу правих кривичних дела. Други сматрају да неслужбена лица могу да буду саучесници у службеном кривичном делу, али сматрају да се то односи на подстрекача и помагаче, док се ово не би односило и на саизвршиоце.²³

У погледу виности ова дела врше се са умишљајем. У највећем броју случајева учинилац поступа са намером да себи или другом прибави какву корист (имовинску или неимовинску) или да другом нанесе какву штету или да теже повреди права другог. Са нехатом се може извршити само кривично дело Одавање службене тајне.²⁴

3.2. Поједина кривична дела

У оквиру овог поглавља обрађена су кривична дела: Злоупотреба службеног положаја, Несавестан рад у служби, Одавање службене тајне, Примање мита, Превара у служби, Противзаконита наплата и исплата и Проневера. Поред ових кривичних дела у ову групу кривичних дела спадају још и следећа: Кршење закона од стране судије, јавног тужиоца и његовог заменика, Послуга, Трговина утицајем и Давање мита.

3.2.1. Злоупотреба службеног положаја

(Члан 359. Кривичног законика)

Ово кривично дело има карактер општег и основног кривичног дела против службене дужности. Оно представља основно дело јер већина кривичних дела против службене дужности јесу кривична дела злоупотребе. Такође је и опште дело будући да велики број кривичних дела представља његове посебне облике.²⁵ Дело се састоји у искоришћавању службеног положаја или овлашћења, прекорачењу граница службеног

²² З. Стојановић, О. Перић, *Кривично право посебни део*, Београд, 2009, стр. 312.

²³ М. Кулић, *Злоупотреба службеног положаја*, Београд, 1995, стр.59.

²⁴ Љ. Јовановић, В. Ђурђић, Д. Јовашевић, *Кривично право посебни део*, Београд, 2004, стр. 367.

²⁵ Н. Делић, *Нова решења у посебном делу Кривичног законика Србије*, Београд, 2014, стр. 191.

овлашћења или невршењеу службене дужности од стране службеног лица чиме прибави себи или другом какву корист, другом нанесе какву штету или теже повреди право другог.²⁶ Дакле радња овог кривичног дела је алтернативно предвиђена.

Поред основног постоје и два тежа облика, ако је извршењем основног облика прибављена имовинска корист у износу преко четиристопедесет хиљада динара, и ако вредност прибављене имовинске користи прелази износ од милион и петсто хиљада динара. Казном прописаном за ово дело казниће се и одговорно лице у предузећу, установи или другом субјекту које учини дело.

Дело је дровршено када наступи последица, тј. када је прибављена каква корист, другом нанета каква штета или су повређена права другог. Ако је службени положај злоупотребљен у намери да се постигне корист, нанесе другом штета или теже повреде права другог, а до тога није дошло из било којих разлога, постојаће покушај овог кривичног дела.²⁷

У погледу кривице потребан је умишљај.

За основни облик дела прописана је казна затвора од шест месеци до пет година, за теши облик од једене до осам година затвора и за најтежи облик од две до дванаест година затвора.

3.2.2. Несавестан рад у служби

(Члан 361. Кривичног законика)

Несавесно поступање у вршењу службене дужности само по себи није кривично дело већ дисциплински преступ. Само најгрубљи облици несавесног поступања у вршењу службене дужности, тј. када се ради о очигледно несавесном поступању, а уз то наступи и одређена повреда права другог лица, односно имовинска штета оправдавају кривичноправну интервенцију.²⁸

Дело чини службено лице које кршењем закона или других прописа или општих аката, пропуштањем дужности надзора или на други начин очигледно несавесно поступа у вршењу службе. Да би ово дело постојало потребан је и субјективни елемент, односно да је службено лице било свесно или је било дужно и морало бити свесно да услед радње може наступити тежа повреда права другог или имовинска штета, па таква

²⁶ Д. Јовашевић, *Кривично право посебни део*, Београд, 2014, стр. 296.

²⁷ З. Стојановић, О. Перић, *Кривично право посебни део*, Београд, 2009, стр. 313.

²⁸ *ibid*, стр. 314.

повреда, односно штета у износу који прелази четиристопедесет хиљада динара и наступи.

Тежи облик овог дела постојаће ако је услед радње основног облика дошло до тешке повреде права другог или је наступила имовинска штета у износу који прелази милион и петсто хиљада динара.

За основни облик дела прописана је новчана казна или затвор до три године, док за тежи облик само казна затвора од шест месеци до пет година.

3.2.3. Противзаконита наплата и исплата

(Члан 362. Кривичног законика)

Дело чини службено лице које од неког наплати нешто што овај није дужан да плати или наплати више него што је дужан да плати или које при исплати или предаји каквих ствари не исплати, мање исплати, односно не преда или мање преда.

За ово дело прописана је новчана казна или казна затвора до три године.

3.2.4. Превара у служби

(Члан 363. Кривичног законика)

Ово кривично дело представља посебан облик кривичног дела превара које врши службено лице у вршењу службене дужности. Дело врши службено лице које у вршењу службе у намери да себи или другом прибави противправну имовинску корист подношењем лажних обрачуна или на други начин доведе у заблуду овлашћено лице да изврши незакониту исплату.

Довођење у заблуду овлашћеног лица за исплату треба да се чини у вршењу службе. Дело је извршено у вршењу службе када је учињено у оквиру оних надлежности које спадају у делокруг надлежности службеног лица.²⁹

Кривично дело се може извршити само са умишљајем, а неопходно је и постојање намере да се себи или другом прибави противправна имовинска корист.³⁰

Тежи облик овог дела постојаће ако је радњом основног облика дела прибављена имовинска корист у износу који прелази четиристопедесет хиљада динара, а најтежи

²⁹ Љ. Јовановић, В. Ђурђић, Д. Јовашевић, *Кривично право посебни део*, Београд, 2004, стр. 370.

³⁰ З. Стојановић, О. Перић, *Кривично право посебни део*, Београд, 2009, стр. 318.

облик уколико прибављена имовинска корист у износу који прелази милион и петсто хиљада динара.

За основни облик дела прописана је казна затвора од шест месеци до пет година, за тежи облик од једене до осам година затвора и за најтежи облик од две до дванаест година затвора.

3.2.5. Проневера

(Члан 364. Кривичног законика)

Дело се састоји у присвајању новца, хартија од вредности или других покретних ствари које су учиниоцу поверене у служби или уопште на раду у државном органу, предузећу, установи или другом субјекту или радњи у намери да себи или другоме прибави противправну имовинску корист.³¹

Тежи облик овог дела постојаће ако је радњом основног облика дела прибављена имовинска корист у износу који прелази четиристопедесет хиљада динара, а најтежи облик уколико прибављена имовинска корист у износу који прелази милион и петсто хиљада динара.

За основни облик дела прописана је казна затвора од шест месеци до пет година, за тежи облик од једене до осам година затвора и за најтежи облик од две до дванаест година затвора.

3.2.6. Примање мита

(Члан 367. Кривичног законика)

Дело се састоји у непосредном или посредно захтевању или примању поклона или друге користи или у примању обећања поклона или друге користи од стране службеног или одговорног лица да у оквиру свог службеног овлашења или у вези са својим службеним овлашћењем изврши службену радњу коју не би смело да изврши или да не изврши службену радњу коју би морало да изврши, односно да изврши службену радњу коју би морало да изврши или да не изврши службену радњу коју не би смело да изврши, као и у захтевању или примању поклона или друге користи после извршења

³¹ Д. Јовашевић, *Кривично право посебни део*, Београд, 2014, стр. 302.

или неизвршења неке од наведених службених радњи, а у вези са њом. Ово дело се у правној теорији назива пасивно подмићивање.³²

Дело има три облика: право пасивно подмићивање, неправо пасивно подмићивање (лакши облик) и накнадно подмићивање (најлакши облик). Тежи облик овог кривичног дела постојаће уколико је извршено у вези са откривањем кривичног дела, покретањем или вођењем кривичног поступка, изрицањем или извршењем кривичне санкције.

Захтевање је тражење, јасно и недвосмислено исказивање жеље за поклоном или користи. То се може учинити вербално (усмено или присмено), симболима, знацима, алузијама, покретима руке. Примање је узимање поклона или користи, физички, фактички. Примање обећања поклона или користи је саглашавање, изражавање жеље за остварење понуде другог лица о давању поклона или користи. За постојање дела потребно је да се радња извршења у било ком облику предузима од одређеног лица у вези са извршењем незаконите службене радње, дакле радње која се не би смела извршити, односно неизвршењем службене радње која би се морала извршити. Кривично дело је свршено тражењем или примањем поклона или друге користи или њиховог обећања да оно следе.³³

За основни облик дела прописана је казна затвора од две до дванаест година, за лакши облик од две до осам година затвора, за најлакши облик од три месеца до три године и за најтежи облик од три до петнаест година затвора.

Код свих облика примања мита, обавезно је одузимање примљеног поклона или имовинске користи. Поставља се питање да ли се ту ради само о прописивању обавезног изрицања мере безбедности одузимања предмета, или се ова одредба односи и на одузимање имовинске користи прибављене кривичним делом. Овде се може радити и о једном и о другом: и о предмету који је коришћен или намењен извршењу кривичног дела, и о имовинској користи прибављеној кривичним делом. У вези са одузимањем имовинске користи сувишно је посебном одредбом предвидети и одузимање имовинске користи с обзиром на општу одредбу да нико не може задржати имовинску корист прибављену кривичним делом.³⁴

³² Д. Јовашевић, *Кривично право посебни део*, Београд, 2014, стр. 304.

³³ *ibid*

³⁴ З. Стојановић, О. Перић, *Кривично право посебни део*, Београд, 2009, стр. 326.

3.2.7. Одавање службене тајне

(Члан 369. Кривичног законика)

Дело постоји уколико службено лице које неовлашћено другом саопшти, преда или на други начин учини доступним податке који представљају службену тајну или које прибавља такве податке у намери да их преда непозваном лицу. Тежи облик дела постоји уколико је учињено из користољубља или у погледу нарочито поверљивих података или ради објављивања или коришћења података у иностранству. Поред ова два умишљајна облика предвиђен је и нехатни облик.

Саопштавањем се може извршити на више начина (нпр. усмено или писмено). Предаја може бити непосредно другом лицу или посредно (преко другог лица или остављањем на договореном месту). Чињењем доступним јесте омогућавање да се друго лице на било који начин упозна са подацима који представљају службену тајну. Код ове радње извршења за довршено кривично дело није потребно да се друго лице упозна са подацима који представљају службену тајну. Кривично дело се може извршити и прибављањем података који представљају службену тајну у намери да се предају непозваном лицу.³⁵

Службеном тајном сматрају се подаци или документи који су законом, другим прописом или одлуком надлежног органа донесеним на основу закона проглашени службеном тајном и чије би одавање проузроковало или би могло да проузрокује штетне последице за службу.

Службеном тајном не сматрају се подаци или документи који су управљени на тешке повреде основних права човека, или на угрожавање уставног уређења и безбедности Србије, као и подаци или документи који за циљ имају прикривање учињеног кривичног дела за које се по закону може изрећи затвор од пет година или тежа казна.

За основни облик дела прописана је казна затвора од три месеца до пет година, за квалификовани облик прописана је казна затвора од једне до осам година, док је за нехатни облик дела прописана казна затвора до три године.

³⁵ З. Стојановић, О. Перић, *Кривично право посебни део*, Београд, 2009, Стр. 328.

3.3. Корупција

Корупција је појава карактеристична за све друштвене системе. Присутна је у свим државама, а посебно у оним које су захваћене кризама. Етимолошки реч корупција води порекло од латинске речи *corruptio* која значи поквареност, изопаченост, поткупљивање, подмићивање, кварљивост.³⁶

Корупција подразумева скуп радњи којима носилац јавне функције злоупотребљавајући свој положај и овлашћења противправно стиче неприкладну корист за себе или друга лица.³⁷ Према Јелачићу корупција је друштвено негативна појава која од самог постанка људског друштва и формирања првих држава настала, развијала се и добила своје појавне облике, у зависности од историјски датих социјалних, економских, политичких и других услова, наносећи својом неморалном, асоцијалном и противправном суштином, штетне последице друштву.³⁸

Корупцију карактерише прикривеност, променљивост и прилагодљивост и она се испољава у свим сферама друштвеног живота са разноврсним појавним облицима и израженим степеном друштвене опасности, при чему посебно ваља нагласити специфичност мотива који се код корупцијских кривичних дела испољава у користољубљу.³⁹

Корупција разара не само моралне него и правне и економске вредности савременог друштва и у супротности је са демократијом јер демократско окружење значи слободу, једнакост и владавину права, а корупција значи криминал, неједнакост и недостатак поверења у институције. Зато је корупција препрека здравом и одрживом друштвеном и економском напретку.

Како би корупцију свели на што мању меру потребно је да сваки појединац поштује етичке принципе. Доследном применом у пракси Националне стратегије за борбу против корупције⁴⁰ Републике Србије постигао би се висок ниво антикорупцијске културе у Србији. Национална стратегија за борбу против корупције дефинише циљеве које је неопходно остварити и даје кратко образложење сврхе тих циљева.

³⁶ М. Вујаклија, *Лексикон страних речи и израза*, Београд, 1996/97, стр. 456.

³⁷ Г. Милошевић, Д. Субошић, Узроци и услови корупције у Србији; у: *Корупција и људске слободе*, Тара, 2009. стр. 476

³⁸ М. Јелачић, *Корупција – друштвено правни аспекти и методи супротстављања*, Београд, 1996, стр. 42.

³⁹ М. Бошковић, *Криминалистика методика*, Београд, 2005. стр. 384.

⁴⁰ Скупштина Србије први пут донела је у децембру 2005. године Националну стратегију за борбу против корупције, а затим на заседању 1. јула 2013. године за период од 2013. до 2018. године

3.3.1. Корупција у полицији

Полицијске структуре се често сматрају делом оних државних институција које су највише изложене ризицима од корупције. Будући да полицајци уживају знатна овлашћења, у јавности се често претпоставља да се тим овлашћењима може лако манипулисати у властиту корист, па чак и у политичке сврхе.⁴¹ Корупција у полицији може да се испољи на више начина, почев од случајева ситне корупције, преко бирократске корупције, корупције у вези са криминалним групама, до тзв. „високе“ или „политичке“ корупције, где полицајци веома високог ранга злоупотребавају службена овлашћења у личне сврхе или у корист одређених политичких групација којима званично или незванично припадају.⁴²

Овлашћења и надлежност полиције, поготово дискреционо право полиције, свакако су битни елементи корупције. Наиме, огроман број овлашћења и разне припадности свих припадника јавних служби потенцијални су узрок корупције у јавној служби, али су дискрециона права полиције, као и друга овлашћења свакако специфична за корумпираност полицајаца. Дискрециона права полиције су веома значајна јер често и у највећој мери од њих зависи да ли ће закон бити примењен на неког ако га је прекршио. Из ове ситуације се јавља и један апсурд везан за корупцију у полицији – полицајцима се, управо зато, непрестано нуди мито за нерад, односно нуди им се награда да не врше властите обавезе и задатке.⁴³

Корупција у полицији је посебно штетна јер, с једне стране, директно угрожава права и слободе грађана са којима полиција на било који начин долази у контакт, а са друге стране онемогућава било какво сузбијање корупције у друштву, односно антикорупцијске програме, јер исте, без обзира на потенцијални конгломерат и нормативу или фактичку независност антикорупцијских тимова или агенција, без помоћи и подршке полиције, односно уз опструкцију полиције, неће имати нити моћи ко да имплементира.⁴⁴

⁴¹ *Анализа ризика о могућностима и стварним резмерама корупције у полицији у Србији*, Београд, 2015, стр. 7

⁴² *Ibid*, стр. 9

⁴³ А. Миладиновић, *Корупција у полицији*; у: *Корупција и прање новце – узроци, откривање, превенција*, Сарајево, 2009, стр. 308

⁴⁴ А. Миладиновић, *Корупција у полицији*; у: *Корупција и прање новце – узроци, откривање, превенција*, Сарајево, 2009, стр. 303

Етички и културни захтеви и очекивања од полицајаца су неретко у супротности. Како истиче Келинг: „Унутар полицијске организације постоји тензија између вредности полицијске културе и очувања полицијског интегритета. Овакво стање обично захтева од полицајаца да буду верни колегама и да не пријављују њихове преступе, али и да не верују шефовима да ће подржати појединце који пријаве нечије непоштене поступке.“⁴⁵

Описивање динамике коруптивне каријере простим низањем девијантних понашања, једних за другим, оставља отвореним питање кад и зашто полицајац прелази из једне фазе у другу, а посебно када и зашто прелази са бесплатних привилегија на озбиљне преступе који укључују узумање новца. Овај преломни тренутак може се објаснити деловањем два фактора, а која најчешће делују у комбинацији: 1) лична похлепа - навикнут на мање преступе полицајац временом тежи ка већим прохтевима, 2) радна средина- ситнији га повезују са колегама умешаним у озбиљније злоупотребе, који га подстичу да им се придружи.⁴⁶ Коруптивна каријера у полицији несумњиво представља процес који има своје трајање, а чијем започињању претходни појава разноврсних чинилаца, који свој утицај испољавају на индивидуалном и друштвеном нивоу. Ипак, можда највећа заслуга за настанак, а посебно за развој коруптивне каријере у полицији, треба приписати самој радној средини у којој се ствара или већ постоји амбијент за погодан за кршење прописа, а који, као такав, јача мотивацију појединаца и пружа могућност за акцију.⁴⁷

Теорија о „трулој јабуци“ не може више да функционише, зато је задатак контроле корупције да испита целу корпу, а не само поједине јабуке, јер је сада сасвим јасно да се корупирани полицајци не рађају већ стварају.⁴⁸

Кроз успостављање јасних стандарда поступања државних службеника у појединим управним стварима, професионализација повећава ризик од откривања евентуалног коруптивног понашања. Таква пракса је посебно значајна на оним местима на којима је нарочито изражена опасност, односно вероватноћа од корупције.⁴⁹

⁴⁵ J. Kleinig, *The Ethics of Policing*, Cambridge, New York, 1996, p. 67.

⁴⁶ З. Кесић, Настанак и развој коруптивне каријере у полицији – концепција „Клизавиг терена“; у: *Ревизија за криминологију и кривично право бр. 3/12*, Београд, 2012, стр. 211.

⁴⁷ *Ibid*, стр. 212.

⁴⁸ T. Barker, Peer group support for Police occupation deviance; in: *Police deviance*, Cincinnati, 1986. p. 10.

⁴⁹ С. Вуковић, Превенција корупције у јавној управи у Републици Србији; у: *Супротстављање савременом организованом криминалу и тероризму III*, Београд, 2012. стр. 119.

3.4. Кривична дела против службене дужности у пракси судова у Републици Србији

Припадник полиције који је приликом интервенције одузимања оружја искористио службено овлашћење и себи прибавио корист тако што одузети пиштољ није предао као предмет извршења кривичног дела, већ га је задржао за себе чиме је извршио злоупотребу службеног положаја (пресуда Окружног суда у Београду Кж. 1846/2005).⁵⁰

Припадник саобраћајне полиције који приликом контроле јавног саобраћаја искористи свој службени положај и прибави себи противправну имовиску корист од 600 динара тако што заустави возача и за саобраћајни прекршај му наплати мандатну казну у износу од 1200 динара с тим да му изда потврду само на 600 динара, а остатак задржи за себе чини дело злоупотребе службеног положаја (пресуда Окружног суда у Београду Кж. 472/2006).⁵¹

Окривљени је као полицајац искористио службени положај који му је омогућио да у уђе у службену просторију полицијске станице, иако није учествовао у вршењу службених радњи преткривичног поступка према осумњиченом, и на молбу осумњиченог је изнео торбицу са новцем из службених просторија које је однео његовој супрузи (пресуда Окружног суда у Београду Кж.3553/2006).⁵²

Окривљени је злоупотребио службени положај када је као полицајац вршећи позорничку делатност примио мобилни телефон за који му је лице које му је предало телефон објаснило да га је непосредно пре тога пронашло, након чега је окривљени тај телефон задржао за себе не сачинивши извештај о пријему телефона и не наводећи га приликом попуњавања налога за извршење службеног задатка након повратка са смене (пресуда Основног суда у Београду Кж. 164/2007).⁵³

Када полицајац вршећи посао контроле саобраћаја према учеснику у саобраћају који је учинио саобраћајни прекршај не предузме службену радњу – не наплати мандатну казну, односно не поднесе пријаву за учињени саобраћајни прекршај, тиме је извршио кривично дело злоупотребе службеног положаја (пресуда Окружног суда у Београду Кж.903/2005).⁵⁴

Неовлашћено саопштавање путем телефона другом лицу бројева шасије који се налазе у јединственом информационом систему Министарства унутрашњих послова не

⁵⁰ Д. Јовашевић, *Кривично право посебни део*, Београд, 2014, стр. 297.

⁵¹ *Ibid*

⁵² *Ibid*

⁵³ *Ibid*

⁵⁴ Д. Јовашевић, *Кривично право посебни део*, Београд, 2014, стр. 298.

представља одавање службене тајне јер се у Закону о полицији наводи шта се све сматра службеним подацима (решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж. 49/2010).⁵⁵

Окружни суд у Београду стоји на становишту да кривично дело злоупотреба службеног положаја (прекорањењем границе службеног положаја или овлашћења) постоји када је полицајац приликом претреса извршиоца кривичног дела затеченог на месту извршења дела од њега одузео новац и тражио да му донесе још 2000 динара како како не би поднео кривичну пријаву (Окружни суд у Београду Кж. 3098/04).⁵⁶

Окружни суд у Београду стоји на становишту да кривично дело злоупотреба службеног положаја (прекорањењем границе службеног положаја или овлашћења) постоји када два полицајца напусте службени задатак чувања моста и на аутопуту зауставе возило стране регистрације и без овлашћења због непостојећег прекршаја наплате казну возачу и не издају му признаницу (Окружни суд у Београду Кж. 283/93).⁵⁷

Окружни суд у Београду стоји на становишту да кривично дело злоупотреба службеног положаја (прекорањењем границе службеног положаја или овлашћења) постоји када радник МУП-а распоређен на пословима регистрације моторних возила изврши пререгистрацију моторног возила на основу саобраћајне дозволе за коју је постојала сумња да је фалсификована, а да претходно, сходно важећем упутству, није дозволу доставио на вештачење (Окружни суд у Београду Кж. 1394/00).⁵⁸

Кривично дело злоупотреба службеног положаја (невршењем службене дужности) постоји када полицајац приликом вршења послова контроле саобраћаја учеснику у саобраћају који учини саобраћајни прекршај не наплати мандатну казну (Окружни суд у Београду Кж. 903/05).⁵⁹

Врховни суд Србије стоји на становишту да кривично дело примање мита постоји када су двојица припадника интервентне бригада МУП-а затекавши аутобус туристичке агенције из кога су путници који су допутовали из Мађарске истоварали робу, захтевали поклон да не изврше службену радњу коју би морали извршити, тј. да од одређених путника привремено одузму робу и позову надлежне инспекцијске органе,

⁵⁵ *Ibid*, стр. 307.

⁵⁶ Н. Делић, *Нова решења у посебном делу Кривичног законика Србије*, Београд, 2014, стр. 193.

⁵⁷ *Ibid*

⁵⁸ *Ibid*

⁵⁹ *Ibid*

односно захтевали од вође пута и једног путника да им донесу три видео-рекордера и допуне за мобилни телефон (Кж. 1804/03).⁶⁰

И када су саобраћајни полицајци зауставили возило оштеченог због саобраћајног прекршаја, па прегледом возила установили постојање робе сумњивог порекла и захтевали поклоно од оштећеног да га не би привођили на информативни разговор, а оштећени им је оставио свој мобилни телефон као залог до доласка до своје куће одакле је донео и предао оптуженима 100 евра и преузео свој мобилни телефон, да би потом био пуштен. (Кж. 352/06).⁶¹

*Околност да је реч о припаднику полиције приликом одмеравања казне мора имати значај отежавајуће околности јер је његово поступање сигурно утицало на повређе грађана у полицију. (ВСС Кж. 564/98).*⁶²

Кривично дело примање мита постоји и у следећим случајевима: када је саобраћајни полицајац зауставио оштећеног и саопштио му да је учинио саобраћајни прекршај на основу ког се одузима саобраћајна дозвола, али да ће му написати „блажи прекршај“, и у току писања прекршајне пријаве примио од оштећеног 50 евра, од којих је задржао 10 евра, а 40 евра вратио и при том написао прекршајну пријаву која се односи на стварни прекршај (ВСС Кж.2413/05), затим, када полицајац од лица коме је требало да се врати привремено одузето возило до окончања поступка захтева противуслугу и прими 300 немачких марака приликом враћања возила (Окружни суд у Београду К.401/98).⁶³

⁶⁰ Н. Делић, *Нова решења у посебном делу Кривичног законика Србије*, Београд, 2014, стр.199.

⁶¹ *Ibid*, стр.200.

⁶² *Ibid*

⁶³ *Ibid*, стр. 202.

4. МЕТОДИКА ОТКРИВАЊА И ДОКАЗИВАЊА КРИВИЧНИХ ДЕЛА ПРОТИВ СЛУЖБЕНЕ ДУЖНОСТИ

У борби против криминалитета користе се достигнућа многих наука и научних дисциплина. Том циљу значајно доприниси и криминалистика. Најопштије речено криминалистика изучава репресивну делатност криминалистичких органа усмерену на сузбијање криминалитета, као и предузимање превентивних мера. Непосредни задатак репресивне делатности је да се открије и расветли кривично дело, да се пронађе учинилац и да се открију и обезбеде извори доказа. Превентивне мере треба да спрече извршење планираних и да отклоне услове за настанак евентуалних кривичних дела. Зато криминалистика проналази, изучава, систематизује и усавршава средства и методе природних, техничких и других наука, прилагођавајући их својим потребама и циљевима, као и правила искуства из криминалистичке праксе.⁶⁴

Криминалистичка методика је грана криминалистике која се бави проучавањем најподеснијих техничких и тактичких метода и средстава за откривање и расветљавање појединих врста кривичних дела. Док се тактика бави општим и заједничким методама и средствима за откривање и разјашњењ свих врста кривичних дела, методика изучава само посебности откривања и разјашњавања одређене, поједине врсте кривичних дела.⁶⁵ Криминалистичка методика знања и методе примењује на поједина кривична дела, указујући на то које криминалистичко-тактичке и техничке методе и средства треба користити у поступку откривања и доказивања конкретних кривичних дела и како их применити ради утврђивања материјалне истине.⁶⁶

Прикривеност је таква карактеристика криминалитета која се може испољити као прикривеност и кривичног дела и извршиоца, или само прикривеност извршиоца, док је дело познато.⁶⁷

Поред процесних субјеката, значајну улогу на пољу борбе против криминалитета остварује и полиција, која се у кривичном поступку појављује са важним овлашћењима у преткривичном и претходном кривичном поступку. Наиме, полиција као субјект преткривичног поступка, остварује све неопходне радње и мере које су законом утемељене, у циљу откривања и доказивања кривичног дела и проналажења учиниоца

⁶⁴ В. Ђурђић, *Основи криминалистике*, Ниш, 2012, стр. 2.

⁶⁵ *Ibid*, стр. 3.

⁶⁶ М. Бошковић, *Криминалистика методика*, Београд, 2005, стр. 2.

⁶⁷ М. Матијевић, М. Марковић, *Криминалистика*, Нови Сад, 2013, стр. 392.

кривичног дела. Истовремено, полиција један од битних субјеката претходног кривичног поступка.⁶⁸

У циљу откривања кривичних дела и њихових учинилаца и ради обезбеђења материјалних, а у појединим случајевима и одређених личних доказа, као и извора (основа) личних доказа, полиција предузима разне криминалистичко - тактичке редње и мере (прикупљање обавештења, провера, заседа, рација, блокада, провера алибија, утврђивање идентитета, потражна делатност и др.), криминалистичко - техничке радње и мере (фотографисање осумњиченог, фотографисање лица места, узимање отисака прстију, објављивање фотографије, фиксирање трагова и предмета фотодокументацијом и скицом лица места и др.), а под одређеним условима и поједине радње доказивања (претресање, привремено одузимање предмета, увиђај и вештачење). Поред наведених криминалистичких мера и радњи, полиција у преткривичном поступку примењује и одређене оперативне методе (оперативне везе – сарадник и информатор, посебне истражне технике), као и поједина оперативна - техничка средства (контрола телефона, озвучење просторија, тајно праћење и др.).⁶⁹

4.1. Појам, карактеристике и начин извршења

У групу кривичних дела против службене дужности спадају кривична дела која су на различите начине управљена против правилног и законитог рада службених лица у обављању службе. Већина њих се односи на вршење службе уопште, док су поједина везана за одређене службе. Нека од ових кривичних дела могу се извршити само у служби, док су нека таква да се иначе и могу вршити, али ако се врше у служби добијају карактер службених кривичних дела. Код већине кривичних дела из ове групе учиниоци су службена лица.⁷⁰

Кривична дела против службене дужности, представљају у ствари различите облике и врсте злоупотребе службеног положаја и јавних овлашћења у вршењу службене дужности, које су и учинила службена лица као носиоци тих овлашћења. Овде је најчешће реч о поступању службених лица у вршењу службене дужности, не у интересу и за потребе службе коју врше, већ у неком другом интересу, најчешће с

⁶⁸ М. Милошевић, Т. Кесић, *Полиција у кривичном поступку*, Београд, 2009, стр. 15.

⁶⁹ М. Бошковић, *Криминалистичка оператива 1*, Београд, 2002, стр. 13.

⁷⁰ А. Игњатовић, *Кривично право – посебни део*, Нови Сад, 2007, стр. 151.

циљем прибављања себи или другом одређене користи, односно наношење другом штете или повреде права других.⁷¹

4.2. Криминалистички и кривичнопроцесни аспекти откривања и доказивања кривичних дела

Откривање и доказивање кривичних дела против службене дужности отежано је због чињенице да су управо службена лица запослена у државним органима којима је откривање и доказивање кривичних дела основни посао, у повлашћеној ситуацији да се баве злоупотребима и да је својим положајем то врло ефикасно прикривају.

Држава предузима мере кривичноправне заштите несметаног обављања службених послова, односно службене дужности и овлашћења. Та кривичноправна заштита значи прописивање кривичних дела против службене дужности, а то није ништа друго до примена кривичних санкција против оних који своју службену дужност обављају супротно важећим законским прописима.⁷²

Откривање се врши применом оперативних метода и средстава рада у складу са Закоником о кривичном поступку, Законом о полицији и Законом о организацији и надлежности државних органа у сузбијању корупције, организованог криминала и других посебно тешких кривичних дела.

У поступку оперативног рада и обраде одређених лица значајан је индицијални метод. Одређене околности у виду спољних манифестација као што су прекомерно трошење новца или куповина непокретне или покретне имовине која је у очигледној несразмери са економским могућностима појединих лица, указују на могућност вршења криминалне активности од стране тих лица, па се користе као сигнали за оперативно проверавање. У пракси су многи случајеви потврдили претпоставку да лица која лагодно живе и богате се врше кривична дела на штету државне имовине.⁷³

У криминалистичкој терминологији индиције означавају утврђене чињенице или околности које посредно указују на постојање кривичног дела, односно на његовог учиниоца и друге битне елементе значајне за поступање у конкретној кривичној ствари. Наговештавајући истину о кривичним делима и њиховим учиниоцима, односно чинећи

⁷¹ Ж. Нинчић, Кривична дела против службене дужности као облици злоупотребе службеног положаја и јавних овлашћења; у: *Правни живот бр.11/2009*, Београд 2009, стр. 456.

⁷² *Ibid*

⁷³ Н. Теофиловић, М. Јелачић, *Спречавање, откривање и доказивање кривичних дела корупције и прања новца*, Београд, 2006, стр. 157.

постојање кривичног дела и умешаност неког лица у криминалну делатност или конкретно кривично дело вероватним, индиције представљају важан путоказ у фази откривања, расветљавања и доказивања кривичног дела и учиниоца.⁷⁴ Криминалистичке верзије се могу одредити као мисаоне конструкције, односно редне претпоставке о криминалној делатности, кривичном догађају и учиниоцу дела, које стварају надлежни органи предистражног поступка на основу свих криминалистички, кривичноправно и кривичнопроцесно релевантних чињеница (индиција и доказа).⁷⁵

У постављању верзија треба користити све прикупљене индицијалне чињенице спроведеним оперативно-тактичким радњама и мерама и појединим истражним радњама, с тим што посебну пажњу треба обратити на садржај изјава лица који треба аналитички и критички размотрити у склопу са свим осталим прикупљеним индицијама и доказима.⁷⁶

У првом оперативном захвату трагови, углавном, пружају оперативне информације, а након њихове одговарајуће криминалистичке и процесне обраде, могу да прерасту у доказну информацију. Самим тим неспоран је њихов значај у поступку откривања и разјашњавања кривичних дела, откривања учиниоца и обезбеђења доказа.⁷⁷

Доказ представља утврђену, констатовану релевантну везу међу процесима који су директно или индиректно утицали на настанак кривичног дела, траговима, предметима и људима. Посматрано са гносолошке (спознајне) стране, докази представљају све промене у средини припремања, извршења, прикривања и уживања плодова кривичног дела, које су у релевантној вези са делом.⁷⁸

У поступку се докази прикупљају и изводе у складу са одредбама Законика о кривичном поступку⁷⁹, као и на други законом предвиђен начин. Предмет доказивања су чињенице које чине обележје кривичног дела, или од којих зависи примена неке друге одредбе кривичног закона. Предмет доказивања су и чињенице од којих зависи примена одредаба кривичног поступка. Докази који су прибављени противно закону не могу бити коришћени у кривичном поступку. Закоником о кривичном поступку прописане су следеће доказне радње: *саслушање окривљеног, испитивање сведока, вештачење, увиђај, реконструкција догађаја, исправа, узимање узорака, провера*

⁷⁴ М. Жарковић, *Криминалистичка тактика*, Београд, 2009, стр. 44.

⁷⁵ *Ibid*, стр. 59

⁷⁶ М. Бошковић, *Криминалистика методика 1*, Београд, 1995, стр. 362.

⁷⁷ М. Бошковић, *Криминалистичка оператива 1*, Београд, 2002, стр. 75.

⁷⁸ Б. Симоновић, *Криминалистика*, Крагујевац, 2004, стр. 65.

⁷⁹ Законик о кривичном поступку, *Службени гласник РС*, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014.

рачуна и сумњивих трансакција, привремено одузимање предмета, претресање. Такође су предвиђене и *посебне доказне радње.*

Кривична пријава се подноси надлежном јавном тужиоцу. Јавни тужилац руководи предистражним поступком, који предузима потребне радње ради гоњења учинилаца кривичних дела. Јавни тужилац може наложити полицији да предузима одређене радње ради откривања кривичних дела и проналажења осумњичених.

Активност органа откривања не сме престати чином пријављивања дела и његовог учиниоца, већ у било којој фази кривичног поступка треба помоћи надлежним правосудним органима при проналажењу нових доказа или пружити помоћ приликом одређених вештачења која суд одређује.⁸⁰

Полиција је овлашћена да уколико постоје основи сумње да је извршено кривично дело за које се гони по службеној дужности, дужна да предузме потребне мере да се пронађе учинилац кривичног дела, да се учинилац или саучесник не сакрије или не побегне, да се открију и обезбеде трагови кривичног дела и предмети који могу послужити као доказ, као и да прикупи сва обавештења која би могла бити од користи за успешно вођење кривичног поступка. У циљу испуњења наведених дужности, полиција може: да тражи потребна обавештења од грађана; да изврши потребан преглед превозних средстава, путника и пртљага; да за неопходно потребно време, а најдуже до осам часова ограничи кретање на одређеном простору; да предузме потребне мере у вези са утврђивањем истоветности лица и предмета; да распише потрагу за лицем и предметима за којима се трага; да у присуству одговорног лица прегледа одређене објекте и просторије државних органа, предузећа, радњи и других правних лица, оствари увид у њихову документацију и да је по потреби одузме; да предузме друге потребне мере и радње. О чињеницама и околностима које су утврђене приликом предузимања појединих радњи, а могу бити од интереса за кривични поступак, као и о предметима који су пронађени или одузети, саставиће се записник или службена белешка. По налогу јавног тужиоца полиција може и да прибавити евиденцију остварене телефонске комуникације, коришћених базних станица или извршити лоцирање места са којег се обавља комуникација. О предузимању поменутих мера и радњи полиција одмах, а најкасније у року од 24 часа након предузимања, обавештава јавног тужиоца, а лице према коме је примењена нека од мера и радњи има право да поднесе притужбу надлежном јавном тужиоцу.

⁸⁰ М. Јелачић, *Корупција – друштвено правни аспекти и методи супротстављања*, Београд, 1996. стр. 172.

Уколико полиција у предистражном поступку предузме доказну радњу о томе ће без одлагања обавестити јавног тужиоца. Докази које је полиција прибавила предузимањем доказних радњи могу бити коришћени у даљем току кривичног поступка, ако су доказне радње спроведене у складу са овим закоником.

Истрага се покреће против одређеног лица за које постоје основи сумње да је учинило кривично дело и против непознатог учиниоца када постоје основи сумње да је учињено кривично дело. Истрагу спроводи надлежни јавни тужилац.

У истрази се прикупљају докази и подаци који су потребни да би се могло одлучити да ли ће се подићи оптужница или обуставити поступак, докази који су потребни да се утврди идентитет учиниоца, докази за које постоји опасност да се неће моћи поновити на главном претресу или би њихово извођење било отежано, као и други докази који могу бити од користи за поступак, а чије се извођење, с обзиром на околности случаја, показује целисходним.

Један од кључних проблема, када је реч о покретњау и вођењу истрага против полицајца јесте „завет ћутања“ у полицији. Та појава се вероватно може повезати с куртуролошким или другим аспектима, ипак може указати и на непостојање свести међу полицајцима о улози коју они заправо имају у друштву и чињеници да они кроз ту улогу треба да докажу снагу интегритета на коме се цела институција заснива.⁸¹

Интерес сваке државе је да сузбије недопуштена понашања појединаца и група и да их принуди да своја овлашћења врше у границама прописаним законом или предвиђеним у другим подзаконским актима. Свако прекорачење или злоупотребу ових овлашћења држава проглашава друштвено опасним понашањем и кажњава његове учиниоце.⁸²

4.3. Методика откривања и доказивања појединих кривичних дела против службене дужности

Циљ криминалистичке делатности је спречавање и сузбијање криминалитета. Она је поверена одговарајућим државним органима: полицији, јавном тужилаштву и кривичном суду. То су државни органи којима је законом стављена у надлежност борба против криминалитета.⁸³

⁸¹ *Анализа ризика о могућим и стварним размерама корупције у полицији у Србији*, Београд, 2015, стр. 15

⁸² Д. Јовашевић, Т. Хашимбеговић, *Злоупотреба службеног положаја*, Београд, 2002, стр.14.

⁸³ В. Ђурђић, *Основи криминалистике*, Ниш, 2012, стр. 15.

4.3.1. Злоупотреба службеног положаја

Кривично дело злоупотреба службеног положаја постојаће уколико службено или одговорно лице искористи свој службени положај или овлашћење, прекорачи границу службеног овлашћења или невршеи службену дужност чиме прибави себи или другом какву корист, другом нанесе какву штету или теже повреди право другог. На тај начин се, без сумње, наноси штета угледу службе и друштвеној заједници у целини. То је основни мотив што је законодавац инкриминисао кривично дело злоупотребе службеног положаја, како би обезбедио исправност и законитост у раду државних органа који врше јавна овлашћења.⁸⁴

У погледу времена извршења овог кривичног дела нема посебне законитости будући да је могуће да се изврши како у току тако и ван радног времена. Злоупотреба службеног положаја може се извршити на три начина: искоришћавањем службеног положаја, прекорачењем граница овлашћења и невршењем службене дужности.

До почетних сазнања да је дошло до извршења овог кривичног дела обично се долази кроз активност полиције и других безбедносних служби, пријавама инспекцијских служби, пријавама оштећених, али и анонимним и псеудонимним пријавама и јавним поговарањем. Већина лица којима су познате чињенице у вези извршења кривичног дела не желе да говоре или да пријаве плашећи се негативних последица по свој материјални положај и статус.

По примљеном сазнању о извршеном кривичном делу злоупотреба службеног положаја приступа се разјашњавању дела и прибављању доказа. Овај поступак зависиће од специфичности појавног облика злоупотребе и начина прикривања криминалног акта. Најпре је неопходно утврдити да ли осумњичени има статус службеног или одговорног лица, што се најчешће утврђује увидом у акт о систематизацији радних места и решење којим је то лице распоређено на радно место. Након тога недвосмислено утврдити у чему се састоји злоупотреба, односно да ли је у питању прибављање имовинске користи, наношење штете или повреда права неког лица, као и околности које се односе на предузету радњу.⁸⁵

Расположиве индиције треба систематски проверавати постављеним верзијама, посебно када је у питању прибављена имовинска корист, где треба утврдити да ли је

⁸⁴ В. Ђурђић, Љ. Здравковић, *Криминалистика*, Ниш, 2011, стр.257

⁸⁵ И. Фејеш, О. Лајић, *Криминалистичка методике*, Нови Сад, 2014. стр. 267.

осумњичени себи или другом прибавио корист и у чеми се састоји, колика је њена вредност, или је пак неком другом нанео штету и о каквој се штети ради, односно у чему се састоји тежа повреда права другог лица. Утврђивање вредности прибављене имовинске користи нарочито је од утицаја за постојање квалификованог облика овог кривичног дела, па је у том контексту потребно утврдити и идентитет лица којима је прибављена корист, односно нанета штета.⁸⁶

Као доказе потребно је користити и изјаве сведока, чињенице које указују на уживање користи од кривичног дела, односно како су и на шта трошена средства. Тиме се осумњичени често доведе у ситуацију да призна дело и сам објасни начин извршења и друге околности. У циљу проналаска и обезбеђења доказа треба извршити претресање стана, просторија и лица, а пронеђени доказни материјал привремено одузети или на други начин обезбедити за поступак доказивања.⁸⁷

4.3.2. Несавестан рад у служби

Кривично дело несавестан раду у служби постојаће када службено лице које кршењем закона или других прописа или општих аката, пропуштањем дужности надзора или на други начин очигледно несавесно поступа у вршењу службе. Да би ово кривично дело постојало потребан је и субјективни елемент, односно да је службено лице било свесно или је било дужно и морало бити свесно да услед радње може наступити тежа повреда права другог или имовинска штета.

Несавестан рад у служби је типичан пример бирократске самовоље службених лица, док се његовом извршењем повређују или угрожавају имовина, лична права и слобода.

Откривање овог кривичног дела је релативно лако због тога што је материјална штета као последица лако уочива, а повреду својих права грађани истичу сами као оштећени, или то чине њихови заступници уз помоћ представки и сличних писмена.⁸⁸ До сазнања о овом делу се може доћи и од лица запослених у државном органу у ком је дело извршено, затим корисне податке могу пружити и чланови руководства државног органа. Такође је до сазнања могуће доћи и од инспекцијских служби, али и радом полиције на разјашњавању других кривичних дела.

⁸⁶ М. Бошковић, Д. Јовчић, *Криминалистика – методика*, Бања Лука, 2002, стр. 375.

⁸⁷ В. Ђурђић, Ј. Здравковић, *Криминалистика*, Ниш, 2011, стр. 260.

⁸⁸ Н. Теофиловић, М. Јелачић, *Спречавање, откривање и доказивање кривичних дела корупције и прања новца*, Београд, 2006, стр. 304.

Паралелно са откривањем, доказивање мора да се организује и усмери тако да се одмах на основу података о последици, начину, времену и месту извршења дела и непосредним условима у којима је вршено дело, прикупљају одговарајући материјални и други докази о извршењу дела.⁸⁹

Да би се дошло до квалитетних доказа неопходно је разјаснити да ли је реч о очигледно несавесном постумању осумњиченог у погледу коришћења и располагања државном, односно друштвеном имовином, и поштовања правила службе прописаних законом или подзаконским прописима или наредбама (упутствима) овлашћених старешина. Зато треба утврдити, на бази одговарајуће документације и кроз информативне разговоре са осумњиченим и другим лицима, о каквом је конкретном појавном облику овог дела реч, који је пропис повређен и на који начин (кршењем, непримењивањем и сл.), чија наредбе (усмена или писмена) није извршена или је погрешно извршена.⁹⁰

Сав доказни материјал може се обезбедити: увидом у пословну или службену евиденцију или документацију, на основу сачињених службених забелешки, и обављеном информативном разговору са одређеним лицима која могу пружити корисна обавештења о делу или учиниоцу или писаних изјава таквих лица.⁹¹

4.3.3. Противзаконита наплата и исплата

Кривично дело противзаконита наплата и исплата постојаће уколико службено лице од неког наплати нешто што овај није дужан да плати или наплати више него што је дужан да плати или које при исплати или предаји каквих ствари не исплати, мање исплати, односно не преда или мање преда.

У погледу времена извршења кривичног дела противзаконита наплата и исплата исто се најчешће врши у току радног времена, а место извршења кривичног дела је радно место извршиоца.

Предмет кривичног дела противзаконита наплата и исплата је имовина у новчаном облику или облику разних врста хартија од вредности.

⁸⁹ М. Јелачић, *Корупција – друштвено правни аспекти и методи супротстављања*, Београд, 1996. стр. 304

⁹⁰ Н. Теофиловић, М. Јелачић, *Спречавање, откривање и доказивање кривичних дела корупције и прања новца*, Београд, 2006, стр. 305

⁹¹ *op. cit.* *Корупција – друштвено правни аспекти и методи супротстављања*, стр. 305.

До сазнања да је извршено ово кривично дело најчешће се долази од оштећеног лицам, али је могуће доћи до сазнања и контролом пословања органа у ком је дошло до извршења дела.

Докативање дела се врши увидом у документацију и пословне књиге, прикупљањем потребних обавештења од оштећеног и сведока, као и саслушањем осумњиченог.

4.3.4. Превара у служби

Кривично дело превара у служби постојаће кад службено лице које у вршењу службе у намери да себи или другом прибави противправну имовинску корист подношењем лажних обрачуна или на други начин доведе у заблуду овлашћено лице да изврши незакониту исплату.

Разноврсни су начини извршења овог кривичног дела, али најчешћи се појабљују у оном ситуацијама када службено или одговорно лице подноси лажне рачуне са службених путовања, па тако доведе у заблуду овлашћено лице, мада су присутни и случајеви где се испоставе путни рачуни са обрачунатим дневницама, трошковима преноћишта и превоза, иако путовање уопште и није обављено, или пак да је путовање обављено у приватне сврхе, а приказује се да је путовање у службене сврхе.⁹²

Начин извршења и облици испољавања овог кривичног дела упућују на чињеницу да се до почетних сазнања о његовом извршењу може доћи прикупљањем оперативних информација, тј. разговором са овлашћеним лицима која су извршила незакониту исплату, са одговорним лицима у појединим службама и секторима пословања, као и са лицима која раде одређене послове у материјално-финансијском сектору. Пошто се у извршењу кривичног дела превара у служби појављују фалсификовани рачуни, налози, спискови и остала документација, то се увидом у то и провером фактичког стања у односу на обављена службена путовања, извршене услуге и слично, може доћи до утврђивања неслагања фактичког стања са приказаним стањем у доступној документацији, што доводи до откривања овог кривичног дела и његовог учиниоца.⁹³

После утврђивања постојања лажне, односно фалсификоване документације, на основу које је извршена незаконита исплата без обзира на то по ком основу, потребно је предузети одређене оперативне-тактичке радње и мере, ради прикупљања чињеница о стварном догађају, наравно, у зависности од конкретног случаја (време и дужина

⁹² М. Бошковић, *Криминалистика методика 1*, Београд, 1995, стр. 386.

⁹³ М. Бошковић, Д. Јовчић, *Криминалистика – методика*, Бања Лука, 2002, стр. 381.

путовања, у које сврхе, да ли је и када извршена услуга и у ком обиму, да ли су сва лица са платног списка била у време исплате у радном односу и сл.), па потом извршити упоређење са приказаним стањем у фалсификованој документацији.⁹⁴

4.3.5. Проневера

Кривично дело проневера постојаће када извршилац присваја новац, хартије од вредности или другу покретну ствар који су му поверени у служби или уопште на раду у државном органу, предузећу, установи или другом субјекту или радњи у намери да себи или другој прибави противправну имовинску корист.

Начин извршења проневере зависи од више фактора, као што су: врста ствари која се присваја, делатност државног органа, радно место и статус лица које се појављује као учинилац овог кривичног дела. Присвајање се испољава у виду мањка, који је код проневере увек фактички присутан, без обзира што се исти у многим случајевима прикрива фалсификованом документацијом. На ову чињеницу увек треба обратити пажњу, јер учинилац у покушају да прикрије једно, чини и друго кривично дело које оставља значајне материјалне трагове, који су од значаја за откривање и доказивање овог кривичног дела.⁹⁵

Учиниоци кривичног дела проневера често показују своје побољшано материјално стање, што може послужити као индиција на извршено кривично дело. До сазнања о извршеном кривичном делу може се доћи и путем пријеве државног органа, оперативним радом полиције, анонимним и псеудонимним пријавама, јавним поговарањем и слично.

У разјашњењу проневере треба утврдити време и место њеног извршења, начин извршења и прикривања, и извршити увид у одређену документацију. У том циљу треба користити оперативно-тактичке радње и мере као што су: прикупљање потребних обавештења, провера, преглед и увид у одређену документацију, праћење, осматрање, заседа, оперативна контрола и оперативне везе, а од истражних радњи претресање, одузимање предмета и вештачење.⁹⁶

У разјашњавању и доказивању кривичног дела проневере, основни начин за прикупљање и обезбеђење доказа јесте коришћењем индицијалног метода, с обзиром на

⁹⁴ М. Бошковић, *Криминалистика методика*, Београд, 2005, стр. 378.

⁹⁵ М. Бошковић, *Криминалистика методика 1*, Београд, 1995, стр. 388.

⁹⁶ *op. cit.* *Криминалистика методика*, стр. 381.

то да је врло ретко у пракси да се учинилац затекне приликом извршења кривичног дела. У контексту индицијалног метода треба посматрати и присутне начине посредног доказивања, односно примену метода елиминације.⁹⁷

4.3.6. Примање мита

Кривично дело примање мита постојаће када службено или одговорно лице непосредно или посредно захтева или прими поклон или другу корист или у прими обећање поклона или друге користи да у оквиру свог службеног овлашења или у вези са својим службеним овлашћењем изврши службену радњу коју не би смело да изврши или да не изврши службену радњу коју би морало да изврши, односно да изврши службену радњу коју би морало да изврши или да не изврши службену радњу коју не би смело да изврши, као и када захтева или прими поклон или другу корист после извршења или неизвршења неке од наведених службених радњи, а у вези са њом.

Поред класичних начина сазнања као што су пријаве грађана, анонимне и псеудонимне пријаве, јавна поговарања, подношење пријаве од лица од кога је захтеван поклон или нека друга корист, као и радом полиције на расветљавању другог кривичног дела, откривање ових кривичних дела такође се врши и непосредном активношћу кроз обављање редовне свакодневне делатности полиције, коришћењем спољних манифестација код одређених лица као и индицијалних чињеница и применом оперативно-техничких средстава и метода.⁹⁸

Следећа фаза у разјашњавању кривичног дела примања мита јесте оперативни полицијски рад на прикупљању доказног материјала и доказивање дела. При томе, помоћу прикупљених доказа (материјалних и вербалних) треба разјаснити све околности конкретног случаја, а нарочито појавни облик и начин извршења и прикривања дела, својство лица које је примило мито, о ком облику службене радње се ради, место и време извршења, учешће посредника, подстрекача и помагача.⁹⁹

Кривична дела примања мита доказују се комбинацијом личних и материјалних доказа. Лични докази се углавном примењују у случајевима где не остају било какви трагови или предмети, тј. онда када се радња извршења своди на примопредају поклона или неке друге вредности између примаоца и даваоца мита, односно посредника. Као

⁹⁷ М. Бошковић, Д. Јовчић, *Криминалистика – методика*, Бања Лука, 2002, стр. 379.

⁹⁸ М. Бошковић, *Криминалистика методика 1*, Београд, 1995, стр. 393.

⁹⁹ М. Матијевић, М. Марковић, *Криминалистика*, Нови Сад, 2013. стр. 410.

извори личних доказа појављују се она лица којима су познате поједине чињенице и околности конкретног подмићивања, као и лица од којих је захтевано давање мита и лица која су учествовала као посредници.¹⁰⁰

Материјални доказ могу бити разноврсни, што зависи од облика подмићивања и начина његовог извршења. Основни материјални доказ је свакако предмет подмићивања, односно новац у било којој валути, друге ствари или вредности прибављене извршењем овог кривичног дела. Осим тога, то може бити и разна фалсификована документација која углавном служи за прикривање подмићивања.¹⁰¹

Неопходно је све прикупљене чињенице и околности посматрати као индиције на основу којих треба поставити верзије о извршеном кривичном делу, односно његовом учиниоцу и планирати адекватне оперативно-тактичке радње и мере и поједине истражне радње. У поступку разјашњавања и доказивања, мора се утврдити у којем законском облику је извршено ово кривично дело и због чега је службено или одговорно лице захтевало или примило поклон или какву другу корист и коју је то службену радњу извршило коју није смело извршити, односно коју је иначе морало извршити.¹⁰²

У току криминалистичке обраде овог кривичног дела свакако је најзначајнија фаза прикупљања и фиксирања доказа јер је без тога немогуће успешно окончање криминалистичке обраде, подношењем кривичне пријаве, успешно спровођење истраге и пресуђење конкретног случаја. Као и код криминалистичке обраде осталих кривичних дела, активност полиције мора бити усмерена у правцу проналажења и обезбеђења, најпре, материјалних трагова кривичног дела. Међутим, не сме се код криминалистичке обраде овог кривичног дела занемарити прикупљање и обезбеђење других доказа, нпр. вербалних.¹⁰³

4.3.7. Одавање службене тајне

Кривично дело одавање службене тајне постоји уколико службено лице које неовлашћено другом саопшти, преда или на други начин учини доступним податке који

¹⁰⁰ М. Бошковић, *Криминалистика методика*, Београд, 2005, стр. 390.

¹⁰¹ М. Бошковић, Д. Јовчић, *Криминалистика – методика*, Бања Лука, 2002, стр. 388.

¹⁰² *op. cit.* *Криминалистика методика*, стр. 391.

¹⁰³ М. Јелачић, *Корупција – друштвено правни аспекти и методи супротстављања*, Београд, 1996. стр. 205.

представљају службену тајну или које прибавља такве податке у намери да их преда непозваном лицу.

Обзиром на значај неке тајне која је од интереса за друштво и државу сасвим је оправдано што безбедносне службе предузимају мере из своје надлежности у циљу заштите тајне, али такође и предузимање мера на откривању кривичног дела одавање службене тајне.

До сазнања да је извршено неко од кривичних дела у вези са одавањем службене тајне јесте оперативна делатност полиције, односно Безбедносно-информативне агенције, Војно-безбедносне агенције као и других безбедносних служби. Откривање ових кривичних дела могуће је и на основу анонимних и псеудонимних пријава, јавих поговарања и средстава јавног информисања.

Приликом расветљавања кривичног дела одавање службене тајне неопходно је разјаснити о каквим подацима се ради и да ли заиста представљају тајну и које врсте и на основу тога утврдити да ли се у конкретном случају ради о тајни.

Поред разјашњавања података и докумената који представљају тајну, потребно је и утврдити чињеницу неовлашћеног саопштавања, предаје или чињења доступним тих података и докумената, као и чињеницу да се ради о непознатом лицу коме је учинилац имао намеру да преда тајне податке и документа. Потребно је утврдити и лица којима била позната тајна, односно лица која су била овлашћена да рукују тајним подацима и документима, као и лица која су била овлашћена да саопште тајни податак или документ у услове под којима су могла то да ураде.¹⁰⁴

4.4. Употреба посебних истражних техника приликом откривања и доказивања кривичних дела против службене дужности

Прописивање посебних истражних техника као издвојене категорије доказних радњи и њихова примена у практичном смислу је сразмеран одговор државе на све сложеније појавне облике савременог криминала у циљу ефикасније борбе против криминала и процесуирања кривично одговорних лица.

Закоником о кривичном поступку¹⁰⁵ који је донет 2011. године, са каснијим изменама и допунама, законодавац је у посебном делу прописао примену савремених

¹⁰⁴ М. Бошковић, Д. Јовчић, *Криминалистика – методика*, Бања Лука, 2002, стр. 396.

¹⁰⁵ Законик о кривичном поступку, *Службени гласник РС*, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014.

кривичнопроцесних института за откривање, прикупљање и обезбеђење доказа за вођење кривичног поступка за тешке облике кривичних дела и организовани криминал.

Већина посебних мера и радњи је прикривеног, тајног карактера, па се означавају и као мере тајног надзора. У Законику о кривичном поступку изричито је прописано шест таквих мера под називом „посебне доказне радње“. То су: тајни надзор комуникације, тајно праћење и снимање, симуловани послови, рачунарско претраживање података и прикривени иследник.¹⁰⁶

Материјални услови за примену посебних истражних радњи прописани су члановима 161. и 162. Законика. У члану 161. у првом ставу прописано је „посебне доказне радње могу се одредити према лицу за које постоје основи сумње да је учинило кривично дело из члана 162.¹⁰⁷ овог законика, а на други начин се не могу прикупити докази за кривично гоњење или би њихово прикупљање било знатно отежано“. Надаље, у ставу другом истог члана прописано је: „посебне доказне радње се изузетно могу одредити и према лицу за које постоје основи сумње да припрема неко од кривичних дела из става 1. овог члана, а околности случаја указују да се на други начин кривично

¹⁰⁶ В. Ђурђић, *Кривично процесно право – општи део*, Ниш, 2014. стр. 327.

¹⁰⁷ Кривична дела у односу на која се примењују посебне доказне радње члан 162. Под условима из члана 161. овог законика посебне доказне радње могу се одредити за следећа кривична дела: 1) за која је посебним законом одређено да поступа јавно тужилаштво посебне надлежности; 2) тешко убиство (члан 114. Кривичног законика), отмица (члан 134. Кривичног законика), приказивање, прибављање и поседовање порнографског материјала и искоришћавање малолетног лица за порнографију (члан 185. ст. 2. и 3. Кривичног законика), изнуда (члан 214. став 4. Кривичног законика), фалсификовање новца (члан 223. ст. 1. до 3. Кривичног законика), прање новца (члан 231. ст. 1. до 4. Кривичног законика), неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (члан 246. ст. 1. до 3. Кривичног законика), угрожавање независности (члан 305. Кривичног законика), угрожавање територијалне целине (члан 307. Кривичног законика), напад на уставно уређење (члан 308. Кривичног законика), позивање на насилну промену уставног уређења (члан 309. Кривичног законика), диверзија (члан 313. Кривичног законика), саботажа (члан 314. Кривичног законика), шпијунажа (члан 315. Кривичног законика), одавање државне тајне (члан 316. Кривичног законика), изазивање националне, расне и верске мржње и нетрпеливости (члан 317. Кривичног законика), повреда територијалног суверенитета (члан 318. Кривичног законика), удруживање ради противуставне делатности (члан 319. Кривичног законика), припремање дела против уставног уређења и безбедности Србије (члан 320. Кривичног законика), тешка дела против уставног уређења и безбедности Србије (члан 321. Кривичног законика), недозвољена производња, држање, ношење и промет оружја и експлозивних материја (члан 348. став 3. Кривичног законика), недозвољени прелаз државне границе и кријумчарење људи (члан 350. ст. 2. и 3. Кривичног законика), **злоупотреба службеног положаја (члан 359. Кривичног законика)**, трговина утицајем (члан 366. Кривичног законика), **примање мита (члан 367. Кривичног законика)**, давање мита (члан 368. Кривичног законика), трговина људима (члан 388. Кривичног законика), узимање талаца (члан 392. Кривичног законика) и кривично дело из члана 98. ст. 3. до 5. Закона о тајности података; 3) спречавање и ометања доказивања (члан 336. став 1. Кривичног законика) ако је учињено у вези са кривичним делом из тач. 1) и 2) овог става. Посебна доказна радња из члана 183. овог законика може се одредити само за кривично дело из става 1. тачка 1) овог члана. Под условима из члана 161. овог законика посебна доказна радња из члана 166. овог законика може се одредити и за следећа кривична дела: неовлашћено искоришћавање ауторског дела или предмета сродног права (члан 199. Кривичног законика), оштећење рачунарских података и програма (члан 298. став 3. Кривичног законика), рачунарска саботажа (члан 299. Кривичног законика), рачунарска превара (члан 301. став 3. Кривичног законика) и неовлашћени приступ заштићеном рачунару, рачунарској мрежи и електронској обради података (члан 302. Кривичног законика).

дело не би могло открити, спречити или доказати или би то изазвало несразмерне тешкоће или велику опасност. Надаље, законодавац прописује да: „Приликом одлучивања о одређивању и трајању посебних доказних радњи орган поступка ће посебно ценити да ли би се исти резултат могао постићи на начин којим се мање ограничавају права грађана, где примећујемо увођење института сразмерности који је познат у кривичнопроцесним законима европских земаља.¹⁰⁸

Формални услов за одобравање и примену посебних мера јесте да постоји писмени и образложени предлог јавног тужиоца за примену ових мера и да судија за претходни поступак донесе образложену наредбу о њиховој примени. Формални и делимично материјални услови су друкчије одређени само код контролисана испоруке.¹⁰⁹ Ако су испуњени материјални услови, Републички јавни тужилац, односно јавни тужилац посебне надлежности може ради прикупљања доказа за поступак и откривања осумњичених одредити контролисану испоруку којом се дозвољава да, уз знање и под надзором надлежних органа, незаконите или сумњиве пошилке: 1) буду испоручене у оквиру територије Републике Србије; 2) уђу, пређу или изађу са територије Републике Србије. Јавни тужилац наредбом одређује начин спровођења контролисане испоруке.

Наредбу извршава полиција, Безбедносно-информативна агенција или Војнобезбедносна агенција.

На доказима прибављеним посебним доказним радњама у предистражном поступку може се заснивати судска одлука.¹¹⁰

Примена посебних истражних радњи је сврсисходна и оправдана када је у питању ефикасна борба против најтежих облика криминала. Посебне истражне радње морају имати правни основ и легитиман циљ, чиме се спречава евентуална злоупотреба и самовоља у примени ових доказних радњи.

Конвенцијалним методама није увек могуће открити тешка кривична дела и доказати кривицу учиниоца тих кривичних дела. Стога се, понекад, нужним чини примена тзв. специјалних истражних радњи.¹¹¹

¹⁰⁸ М. Ницовић, Д. Манојловић, Осврт на кривичнопроцесни и криминалистички институт посебне доказне радње; у: *Правне теме година 1 број 1*, стр.14.

¹⁰⁹ В. Ђурђић, *Кривично процесно право – општи део*, Ниш, 2014. стр. 330.

¹¹⁰ *Ibid*, стр. 331.

¹¹¹ Кнежевић Саша, Прикривени иследник; у: *Правна ријеч год. 7 бр. 23*, 2010, стр. 463.

5. КОНТРОЛА РАДА ПОЛИЦИЈЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

У правној држави полиција штити грађане, али су грађани заштићени и од полиције.¹¹² Полиција је дужна да се у свом раду придржава начела професионализма, законитости у раду, сарадње, сразмерности у примени полицијских овлашћења, а такође и принципа супсидијарности. Посебно је важно да полиција има свој кодекс етике који подразумева да је полиција дужна да се придржава одређених моралних принципа. Готово да не постоји ни једна савремена и демократска држава у којој не постоје институције које се баве контролом рада полиције. У државама у којима постоји уређена контрола полиције она се најчешће дели на спољашњу и унутрашњу контролу.

5.1. Спољашња контрола

Подвргавање полиције спољашњој контроли односи се на њену кривичну функцију, а посебно на контролу приликом прикупљања доказа ради покретања кривичног поступка. Спољашња контрола се сматра објективнијом јер је врше органи ван полиције.

Правосудна контрола рада полиције представља накнадну контролу јер се примењује најчешће приликом провере појединачних понашања полицајаца. Неуједначена судска пракса подрива ауторитет оваквог модела контрола рада полиције.

У појединим државама као својеврстан облик спољашње контроле полиције постоје и одбори грађана, међутим оваква тела имају јако узан делокруг и углавном се односи на појединачне случајеве.

Контролна функција у полицији свакако да има утицаја и на корупцију, без обзира на то о којој се контроли ради, односно да ли се ради о спољашњој или унутрашњој контроли или формалној или неформалној контроли.¹¹³

¹¹² С. Милетић, С. Југовић, *Право унутрашњих послова*, Београд, 2009, стр. 311.

¹¹³ А. Миладиновић, *Корупција у полицији; у: Корупција и прање новце – узроци, откривање, превенција*, Сарајево, 2009, стр. 308.

5.2. Унутрашња контрола

Унутрашња контрола рада полиције је вид интерне контроле која је неопходна за правилно и законито функционисање полиције. Унутрашња контрола обухвата контролу свих задатака које полиција извршава. Унутрашња контрола може бити редовна или ванредна. Овом врстом контроле остварује се увид у предмете и извештаје, а такође се врши и обилазак полицајаца.

Унутрашња контрола рада полиције врши се нарочито у погледу контроле законитости рада полиције, поштовања и заштите људских права при извршавању полицијских задатака и примени полицијских овлашћења.

5.3. Позитивно правна решења о контроли полиције

Контрола рада полиције у Републици Србији регулисана је Законом о полицији¹¹⁴ чл. 219. до чл. 243. којим је предвиђена спољашња и унутрашња контрола полиције, као и вршење контроле путем решавања притужби.

Спољашњу контролу рада полиције врши Народна скупштина Републике Србије, скупштине јединице покрајинске аутономије или јединица локалне самоуправе, укључујући и градске општине, правосудни органи, независни државни органи надлежни за послове надзора и други овлашћени државни органи и тела, грађани и јавност. Унутрашњу контролу рада полиције врши Сектор унутрашње контроле полиције. Притужбе у Министарству унутрашњих послова решава комисија састављена од три члана.

5.3.1. Парламентарна контрола и контролна улога скупштине покрајинске аутономије или јединица локалне самоуправе

Законом о полицији предвиђено је да спољашњу контролу рада полиције врши Народна скупштина. Народна скупштина обавља надзор над радом Министарства непосредно и преко надлежног одбора за унутрашње послове. Одбор за унутрашње послове разматра полугодишње и ванредне извештаје о стању безбедности у Републици Србији, разматра редовне и ванредне извештаје о раду Министарства, разматра

¹¹⁴ Закон о полицији, *Службени гласник РС* бр. 6/2016 .

годишње извештаје о раду Сектора унутрашње контроле, надзире законитост трошења буџетских и других средстава за рад, надзире законитост спровођења посебних доказних радњи дефинисаних у законику којим се уређује кривични поступак, мере циљане потраге и теста интегритета, надзире поштовање политичке, идеолошке и интересне неутралности у раду Полиције, утврђује чињенице о уоченим незаконитостима или неправилностима у раду Министарства и о томе доноси закључке, извештава Народну скупштину о својим закључцима и предлозима. Министар, или лице које он овласти, подноси Одбору полугодишњи извештај о стању безбедности у Републици Србији, као и редовни извештај о раду Министарства. Министарство, по потреби или на захтев Одбора, подноси Одбору и ванредне извештаје.

Скупштина и извршни орган покрајинске аутономије или јединица локалне самоуправе, укључујући и градске општине разматрају извештај о стању безбедности на свом подручју и заузимају ставове о приоритетима за безбедност људи и имовине и подносе предлоге руководиоцу надлежне организационе јединице Министарства. Скупштина, односно извршни орган покрајинске аутономије или јединице локалне самоуправе, укључујући и градске општине, могу основати саветодавна тела.

5.3.2. Сектор унутрашње контроле

Сектор унутрашње контроле полиције врши контролу законитости рада полиције, нарочито у погледу поштовања и заштите људских и мањинских права и слобода при извршавању службених задатака и примени полицијских овлашћења, односно при вршењу послова из свог делокруга. Облике и начин вршења унутрашње контроле рада полиције ближе прописује министар.

Сектором унутрашње контроле полиције руководи начелник Сектора унутрашње контроле. Начелник Сектора унутрашње контроле редовно и периодично подноси министру извештаје о раду Сектора унутрашње контроле, а о радњама предузетим у циљу откривања кривичних дела подноси извештаје надлежном јавном тужиоцу.

На захтев Владе и радног тела Народне скупштине надлежног за унутрашње послове, министар подноси извештај о раду Сектора унутрашње контроле. Сектор унутрашње контроле у року од три месеца од истека календарске године, јавно објављује извештај о раду за претходну годину са основним статистичким подацима о спроведеним активностима и постигнутим резултатима.

Министар даје Сектору унутрашње контроле смернице, обавезна упутства за рад, осим у радњама предузетим у предистражном и истражном поступку по захтеву надлежног јавног тужиоца. За свој рад и рад Сектора унутрашње контроле, начелник Сектора унутрашње контроле одговоран је министру. Контролу рада начелника и запослених у Сектору унутрашње контроле врши министар.

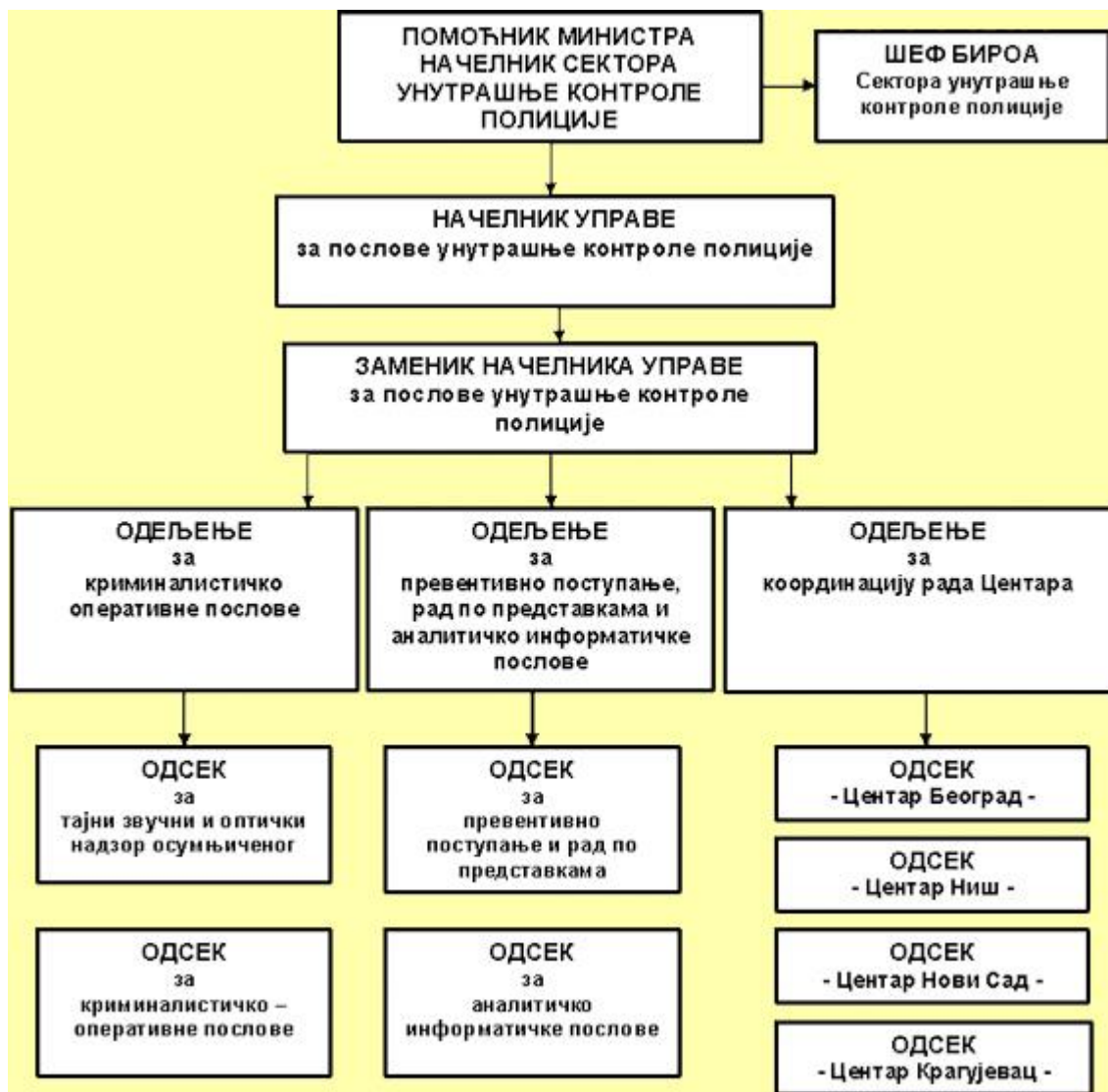
Сектор унутрашње контроле поступа по сопственој иницијативи, на захтев надлежног јавног тужиоца, на основу прикупљених обавештења и других сазнања, писаних обраћања полицијских службеника и других запослених у Министарству, као и притужби физичких и правних лица. Начелник Сектора унутрашње контроле без одлагања, у писаном облику, обавештава министра о поступању/непоступању за које сматра да је противно закону и предузима потребне мере и радње у циљу отклањања незаконитости. О радњама предузетим у циљу расветљавања кривичних дела обавештава се надлежни јавни тужилац. У случају када се утврди да је приликом поступања полицијског службеника дошло до прекорачења полицијских овлашћења којима су повређена права која штити Заштитник грађана, о томе се поред министра и јавног тужиоца обавештава и Заштитник грађана. Све организационе јединице Министарства, ако током свог рада дођу до сазнања и података да је запослени у Министарству извршио кривично дело, на раду или у вези са радом, дужне су да без одлагања обавесте надлежног јавног тужиоца и Сектор унутрашње контроле, а најкасније у року од 24 часа од сазнања. Полицијски службеници или други запослени у Министарству не могу бити позвани на одговорност због обраћања Сектору унутрашње контроле, осим у случајевима лажног пријављивања.

Полицијски службеници и други запослени у Министарству дужни су да полицијским службеницима унутрашње контроле омогуће да изврше контролу и да им у томе пруже потребну стручну и техничку помоћ којом Сектор унутрашње контроле не располаже.

У вршењу контроле полицијски службеници унутрашње контроле имају право и дужност да:

- 1) остваре увид у податке о предмету, списе предмета, осталу службену документацију у вези са предметом и увид у евиденцију коју води Полиција или друга организациона јединица Министарства;
- 2) узму изјаве од полицијских службеника и других запослених у Министарству, оштећених лица и сведока;

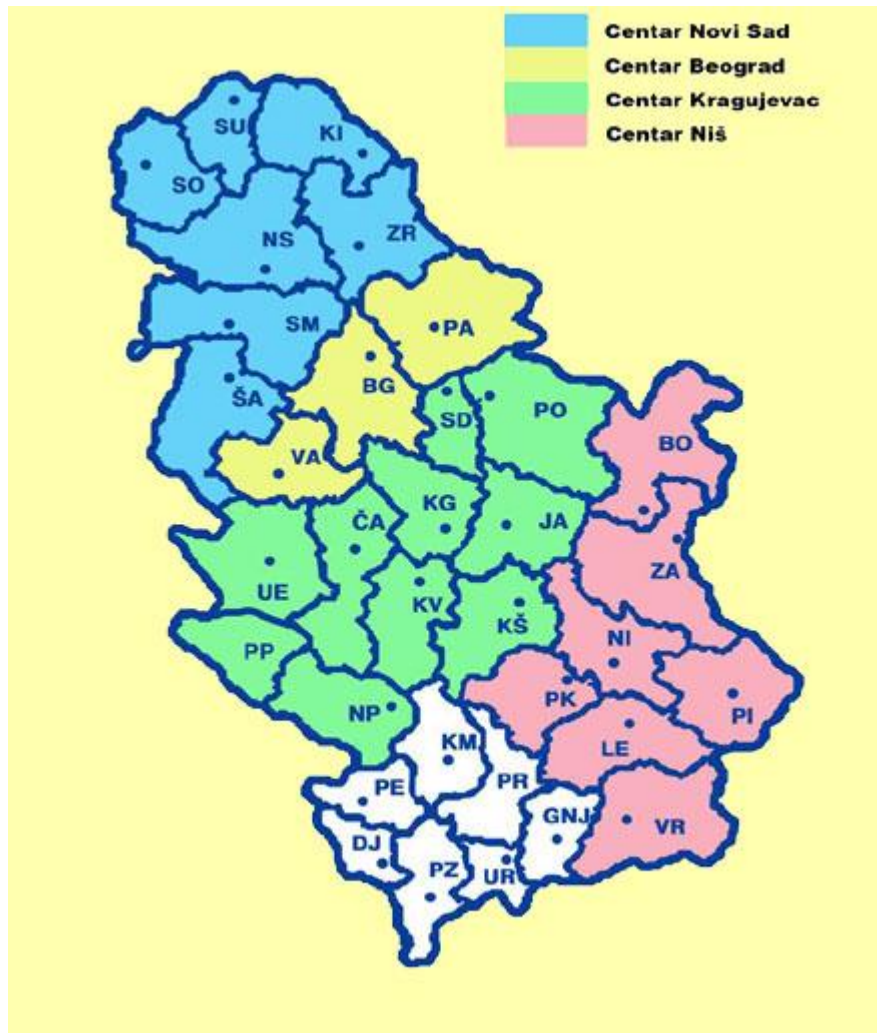
- 3) од полицијских службеника и других запослених у Министарству захтевају достављање других података и информација из њихове надлежности који су потребни за вршење унутрашње контроле;
 - 4) остваре увид у службене просторије и изврше преглед средстава које полицијски службеници и други запослени у Министарству користе у раду;
 - 5) захтевају атесте и техничке и друге податке о техничким средствима која се користе у раду и захтевају доказе о оспособљености полицијских службеника и других запослених у Министарству за употребу техничких и других средстава која користе у свом раду;
 - 6) налажу предузимање хитних и неопходних мера и радњи уколико би њиховим одлагањем дошло до повреде људских права и слобода приликомж примене полицијских овлашћења или приликом обављања других полицијских послова.
- Документацију која има одговарајући степен тајности, полицијски службеници унутрашње контроле који врше контролу могу да прегледају у присуству одговорног лица које је утврдило степен тајности документа.

Слика 1. Шематски приказ организације Сектора унутрашње контроле

У вршењу контроле полицијски службеници унутрашње контроле не могу утицати на рад Полиције или на други начин ометати рад или угрозити поверљивост полицијске акције. Оправданост угрожености поверљивости полицијске акције образлаже се надлежном јавном тужиоцу који доноси коначну одлуку. Ако постоји основана опасност да би вршење унутрашње контроле рада полиције над применом њених полицијских овлашћења утврђених овим Законом или другим прописом, онемогућило или битно отежало примену полицијских овлашћења или угрозило живот и здравље лица која их примењују, полицијски службеник, може до одлуке надлежног јавног тужиоца, привремено да одбије увид у документацију, преглед просторија и достављање одређених података и информација, полицијском службенику унутрашње контроле. Полицијски службеник у случају одбијања налога Сектора унутрашње

контроле из наведених разлога, дужан је да без одлагања сачини извештај и исти достави министру, као и надлежном јавном тужиоцу.

Слика 2. Мапа ценара Сектора унутрашње контроле

Сектор унутрашње контроле врши превентивно контролни надзор свих организационих јединица у Министарству. У циљу превенције корупције, Сектор унутрашње контроле примењује тест интегритета, спроводи анализу ризика од корупције и проверу промене имовног стања. У вршењу контроле, полицијски службеници унутрашње контроле могу примењивати тест интегритета као инструмент у сузбијању корупције. Тест интегритета подразумева симулирање реалне ситуације идентичне радним активностима тестираног, коју је тестирани дужан да решава, како би се увидела реакција и поступање тестираног службеника у конкретној ситуацији, без обавезе претходног обавештавања организационе јединице у којој је запослен

тестирани. Сектор унутрашње контроле у сарадњи са Агенцијом за борбу против корупције врши анализу ризика од корупције. Анализа ризика од корупције у Министарству подразумева идентификацију ризика, израду регистра ризика и планова превентивних мера за њихово отклањање. У вршењу контроле, Сектор унутрашње контроле води евиденцију имовног стања руководиоца, као и за високоризична радна места у Министарству установљена анализом ризика од корупције, и врши контролу промене имовног стања. Руководиоци у Министарству дужни су да пријаве промене свог имовног стања које се евидентирају у личном имовинском картону који је депонован у надлежној организационој јединици. Наведена евиденција води се у складу са прописом о евиденцијама и обради података у области унутрашњих послова. Облике и начин примене теста интегритета, спровођења анализе ризика и вршења контроле промене имовног стања прописује министар.

У вршењу унутрашње контроле, полицијски службеници унутрашње контроле предузимају потребне мере и радње, прикупљају доказе и утврђују чињенично стање и друге мере у складу са законом. Начелник Сектора унутрашње контроле са резултатима контролне делатности, упознаје министра, директора полиције, као и руководиоца контролисане организационе јединице Министарства, којем налаже отклањање утврђених незаконитости и реализацију мера одговорности у складу са законом и другим прописима донетим на основу закона. Начелник Сектора унутрашње контроле дужан је да министру и директору полиције достави годишњи Извештај о резултатима контролне делатности са саветодавним препорукама.

Полицијски службеници овлашћени за вршење унутрашње контроле у Сектору унутрашње контроле при вршењу контроле имају сва полицијска овлашћења и, у погледу својих права и дужности, изједначени су са другим полицијским службеницима у статусу овлашћених службених лица.

5.3.3. Контрола путем решавања притужби

Уставом Републике Србије свакоме је гарантовано право да, сам или заједно са другима, упућује петиције и друге предлоге државним органима, организацијама којима су поверена јавна овлашћења, органима аутономне покрајине и органима јединица локалне самоуправе и да од њих добије одговор када га тражи. Због упућивања петиција и предлога нико не може да трпи штетне последице. Такође нико

не може да трпи штетне последице за ставове изнете у поднетој петицији или предлогу, осим ако је тиме учинио кривично дело.

Контрола рада полиције решавањем притужби уређена је законом о полицији, а сам поступак решавања ближе је уређен и подзаконским прописом¹¹⁵. Према овим прописима свако има право да Министарству унутрашњих послова поднесе притужбу против полицијског службеника ако сматра да да су му поступањем или пропуштањем поступања запосленог при вршењу службених задатака повређена људска и мањинска права и слободе, у року од 30 дана од дана када се притужена радња догодила.¹¹⁶ Притужба може да се поднесе и на рад Министарства. Притужиоцу ће се омогућити учешће у притужбеном поступку. На основу поднете притужбе спроводи се притужбени, односно скраћени поступак. Поднете притужбе достављају се на даље поступање надлежној организационој јединици Министарства. Притужба која није поднета у року од 30 дана, решава се у скраћеном поступку.

Уколико притужба садржи елементе кривичног дела, о притужби се, без одлагања, обавештава надлежни јавни тужилац, Сектор унутрашње контроле и руководиоца организационе јединице у којој притуженик ради, који о наведеном обавештавају притужиоца. Уколико притужба садржи елементе повреде службене дужности, руководиоца организационе јединице у којој притуженик ради без одлагања покреће дисциплински поступак против притуженика, о чему обавештава притужиоца.

Притужбени поступак спроводи руководиоца организационе јединице у којој ради притуженик или лице које он овласти, односно комисија за решавање притужби. Након пријема притужбе, руководиоца је дужан да притужиоца обавести о покретању притужбеног поступка и да га позове на разговор у року од 15 дана од дана пријема притужбе. У притужбеном поступку, руководиоца решава притужбу усаглашавањем ставова са притужиоцем. Ако се ставови по питању постојања угрожавања или повреде људских и мањинских права и слобода не усагласе, притужба се уступа на решавање Комисији. Притужба се уступа Комисији и када се уредно позвани притужилац не одазове позиву на разговор, а руководиоца обавести да по притужби поступа Комисија. Ако се притужилац не одазове на позив руководиоца и не захтева да по притужби поступа Комисија, сматра се да је притужилац одустао од притужбе. Притужбени поступак пред руководиоцем организационе јединице окончава се у року од 30 дана од дана пријема притужбе. Поступак пред Комисијом окончава се достављањем писаног

¹¹⁵ Правилник о поступку решавања притужби, *Службени гласни РС*, бр. 54/2006.

¹¹⁶ С. Милетић, С. Југовић, *Право унутрашњих послова*, Београд, 2009, стр. 318.

одговора притужиоцу у року од 30 дана од дана уступања притужбе на решавање. Административно-техничке послове у притужбеном поступку обављају притужбене јединице.

Притужбена јединица је организациона јединица надлежна за притужбе у седишту Министарства и у полицијским управама, или организациона јединица коју за то одреди руководиоца. На притужбени поступак супсидијарно се примењује закон којим се уређује општи управни поступак. Начин поступања у току притужбеног поступка прописује министар.

Према притуженицима за које се у притужбеном поступку утврди да су својим поступањем повредили или угрозили људска и мањинска права и слободе притужиоца, руководиоци организационих јединица у Министарству предузимају одговарајуће мере. Руководиоци су дужни да извештај о предузетим мерама доставе надлежној притужбеној јединици, као и да о предузетим мерама обавесте притужиоца.

Комисија за решавање притужби састављена је од три члана: председника комисије, члана из Министарства и једног представника јавности. Чланове Комисије решењем именује и разрешава министар. Председник Комисије је полицијски службеник којег предлаже Дирекција полиције, односно друга надлежна организациона јединица Министарства. Чланови Комисија су запослени у Министарству, које предлаже Дирекција полиције или организациона јединица Министарства у којој запослени – притуженик ради. Представнике јавности у Комисији у седишту Министарства, именује министар на предлог организација стручне јавности и невладиних организација. Представнике јавности у Комисијама у седишту полицијских управа именује министар на предлог органа локалне самоуправе са подручја појединих полицијских управа. Чланови Комисије именују се на период од четири године. Комисија заседа у потребном броју већа у седишту Министарства, као и у седишту полицијских управа. Представницима јавности који учествују у раду Комисије припада накнада за рад на седници Комисије у висини износа дневнице за службено путовање која важи за запослене у државним органима.

Надзор над спровођењем притужбеног поступка од стране руководиоца организационе јединице врши надлежна притужбена јединица и Дирекција полиције. Надзор над притужбеним поступком од стране комисије за решавање притужби врши стручно лице које је министар за то овластио. Начин поступања током надзора над решавањем притужби уређују се актом који доноси министар.

Евиденцију притужби и извештавање о решавању притужби врше надлежне притужбене јединице у складу са прописом којим се уређују евиденције и обрада података у области унутрашњих послова. Годишњи извештај о решавању притужби у Министарству јавно се објављује на службеном веб сајту Министарства.

У скраћеном поступку притужбе решава руководилац организационе јединице у којој ради притуженик, односно на коју се притужба односи. Руководилац проверава наводе притужбе, и у року од 60 дана од дана пријема притужбе, извештава подносиоца о исходу провера.

Руководилац неће поступати по притужби у следећим случајевима:

- 1) када је притужба поновљена, а нису поднети нови докази;
- 2) када се ради о очигледној злоупотреби права на подношење притужбе.

О исходу скраћеног поступка руководилац је дужан да подносиоцу одговори искључиво након првог обраћања.

О исходу спроведеног притужбеног поступка руководилац или председник Комисије обавештава Дирекцију полиције, односно другу надлежну организациону јединицу Министарства.

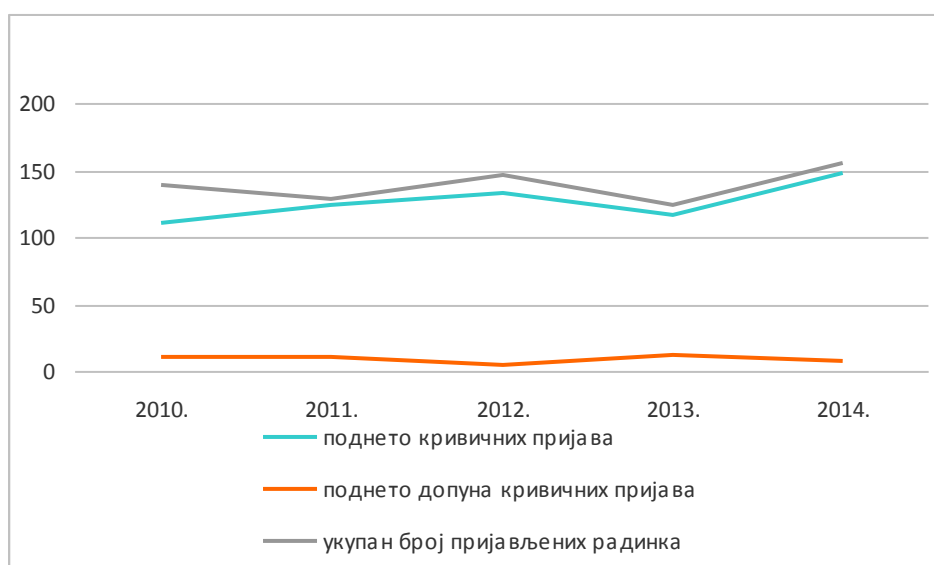
Подношење лажне притужбе сматра се лажним пријављивањем у смислу кривичног законодавства.

6. ЕМПИРИЈСКО ИСТРАЖИВАЊЕ

6.1. Резултати истраживања

Према доступним подацима, најпотпуније можемо сагледати против колико лица је у посматраном периоду поднето кривичних пријава, структуру дела, као и пол учиноца. Бројно стање извршених кривичних дела против службене дужности има значај за утврђивање степена њихове друштвене опасности. Уколико је један облик криминалитета масовнији, самим тим је и друштвено опаснији. Из графикана 1. може се видети број поднетих кривичних пријава у периоду од 2010. до 2014. године, где се издваја 2014. година као година са највећим бројем поднетих кривичних пријава против полицијских службеника.

Графикон 1. Број поднетих кривичних пријава у периоду од 2010. до 2014. године

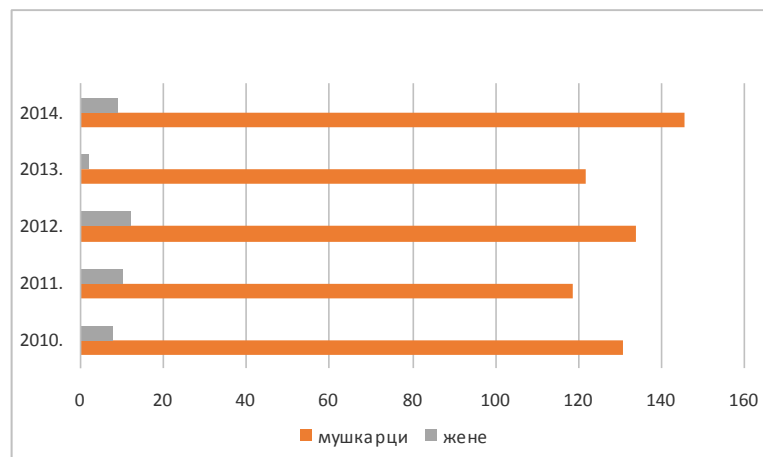

Сектор унутрашње контроле је у току 2010. године поднео 111 кривичних пријава и 10 допуна кривичних пријава од чега је 139 пријављених полицијских службеника, у току 2011. године поднео је 124 кривичних пријава и 10 допуна кривичних пријава од чега је 129 пријављених полицијских службеника, у току 2012. године поднео је 133 кривичних пријава и 5 допуна кривичних пријава од чега је 146 пријављених полицијских службеника, у току 2013. године поднео је 116 кривичних пријава и 12 допуна кривичних пријава од чега је 124 пријављених полицијских службеника и у

току 2014. године поднео је 148 кривичних пријава и 8 допуна кривичних пријава од чега је 155 пријављених полицијских службеника.

Из графикана 2 може се видети заступљеност извршиоца кривичних дела у односу на пол, где јасно уочавамо да се мушкарци јављају као најчешћи извршиоци ових кривичних дела.

Графикон 2. Број пријављених полицијских службеника према полу у периоду од 2010. до 2014. године

Табела 1. Број пријављених кривичних дела током 2010. године

	МУП	ПУ Зајечар	%
злоупотреба службеног положаја	57	0	25,67
примање мита	18	0	8,11
превара у служби	9	0	4,05
проневера	0	0	0
остала кривична дела	138	5	62,16
укупан број пријављених дела	222	5	

Из табеле 1. видимо да је укупан број пријављених кривичних дела за овај период 222 дела, од чега 25,67% злоупотреба службеног положаја, 8,11% примања мита и 4,05% превара у служби. У току 2010. године против полицијских службеника Полицијске управе у Зајечару поднето је 5 кривичних пријава против кривичних дела која нису из групе кривичних дела против службене дужности.

Табела 2. Број пријављених кривичних дела током 2011. године

	МУП	ПУ Зајечар	%
злоупотреба службеног положаја	226	1	69,11
примање мита	27	0	8,26
превара у служби	1	0	0,30
проневера	0	0	0
остала кривична дела	73	4	62,16
укупан број пријављених дела	327	5	

Из табеле 2. видимо да је укупан број пријављених кривичних дела за овај период 327 дела, од чега 69,11% злоупотреба службеног положаја, 8,26% примања мита и 0,30% превара у служби. У току 2011. године против полицијских службеника Полицијске управе у Зајечару поднето је 5 кривичних пријава, од чега 1 злоупотреба службеног положаја.

Табела 3. Број пријављених кривичних дела током 2012. године

	МУП	ПУ Зајечар	%
злоупотреба службеног положаја	87	5	46,77
примање мита	15	0	8,06
превара у служби	3	0	1,61
проневера	1	0	0,54
остала кривична дела	80	1	43,01
укупан број пријављених дела	186	6	

Из табеле 3. видимо да је укупан број пријављених кривичних дела за овај период 186 дела, од чега 46,77% злоупотреба службеног положаја, 8,06% примања мита, 3 превара у служби и 0,54% проневера. У току 2012. године против полицијских службеника Полицијске управе у Зајечару поднето је 6 кривичних пријава од чега 5 због злоупотребе службеног положаја.

Табела 4. Број пријављених кривичних дела током 2013. године

	МУП	ПУ Зајечар	% укупно
злоупотреба службеног положаја	82	2	46,33
примање мита	27	0	15,25
превара у служби	4	0	2,26
проневера	1	0	0,56
остала кривична дела	63	2	35,59
укупан број пријављених дела	177	4	

Из табеле 4. видимо да је укупан број пријављених кривичних дела за овај период 177 дела, од чега је 46,33% злоупотреба службеног положаја, 15,25% примања мита и 2,26% превара у служби и 0,56% проневера. У току 2013. године против полицијских службеника Полицијске управе у Зајечару поднето је 4 кривичних пријава, од чега 2 због злоупотребе службеног положаја.

Табела 5. Број пријављених кривичних дела током 2014. године

	МУП	ПУ Зајечар	%
злоупотреба службеног положаја	72	2	38,50
примање мита	29	0	15,51
превара у служби	3	2	1,60
проневера	2	0	1,07
остала кривична дела	81	5	43,31
укупан број пријављених дела	187	9	

Из табеле 5. видимо да је укупан број пријављених кривичних дела за овај период 187 дела, од чега је 38,50% злоупотреба службеног положаја, 15,51% примања мита, 1,60 превара у служби и 1,07% проневера. У току 2014. године против полицијских службеника Полицијске управе у Зајечару поднето је 9 кривичних пријава, од чега је због 2 злоупотребе службеног положаја и 2 преваре у служби.

Табела 5. Удео кривичних дела против службене дужности у односу на укупан број пријављених кривичних дела

година	укупан број пријављених кривичних дела	остала кривична дела	кривична дела против службене дужности	%
2010	222	138	84	37,84
2011	327	73	254	77,67
2012	186	80	106	56,99
2013	177	63	114	64,40
2014	187	81	106	56,68

Сагледавањем и анализом представљених података добијених од Сектора унутрашње контроле и Полицијске управе у Зајечару, можемо закључити да у посматраном периоду од 2010. до 2014. године било највише пријављених кривичних дела против службене дужности у току 2011. године и то 77,67% у односу на укупан број пријављених кривичних дела. Најмањи удео кривичних дела против службене дужност у односу на укупан број пријављених кривичних дела у наведеном периоду био је током 2010. године и износио је 37,84%.

7. ЗАКЉУЧАК

Последњих година све већу пажњу јавности побуђује проблем злоупотребе и корупције у полицији. Кривична дела против службене дужности представљају различите облике и видове злоупотребе службеног положаја и јавних овлашћења у вршењу службене дужности од стране службених или одговорних лица као носиоца тих овлашћења, док корупција представља огромну препреку за демократију и владавину права.

Службена лица дужна су да у својим овлашћењима поступају законито и у складу са циљевима и интересима службе коју врше. Истраживање злоупотреба у полицији посебно оправдава опасност и последице које такво понашање може да проузрокује на индивидуалном и друштвеном плану. Грађани од државе очекују да њихов живот, имовина и спокојство буду сигурни, односно очекују живот без страха од злочина и насиља.

Поред прибављања противправне користи, nanoшења штете или повреда права другог, битнија последица код кривичних дела против службене дужности јесте угрожавање правилног и законитог вршења службене дужности и примене службених овлашћења. Због друштвене опасности коју ова кривична дела носе императив државе мора да буде њихово сузбијање. Да би се ова појава ефикасно сузбила неопходна је едукација и специјализација свих учесника кривичног поступка, почев од оних који се баве откривањем тих дела, откривањем и гоњењем њихових учинилаца, па и оних који се баве пресуђењем у овој правној ствари.

Када је реч о контроли коруптивног понашања полицијских службеника то конкретно значи да предузимање мера усмерених на реформу и реструктурирање полицијске организације неће имати толиког ефекта на смањивање корупције у полицији уколико тај процес не буде праћен предузимањем системских мера супротстављања корупцији на вишем (друштвеном) нивоу.¹¹⁷ Унутрашња контрола рада полиције као вид интерне контроле је неопходна за правилно и законито функционисање полиције.

¹¹⁷ Кесић Зоран, *Настанак и развој коруптивне каријере у полицији – концепција „Клизавог терена“*, Ревивија за криминологију и кривично право бр. 3/12, Београд, 2012. Стр. 222

Побољшање у области процедуре запошљавања и поступка унапређења (напредовање у каријери), менторства, обуке и образовања из области етике и интегритета (уз глави акценат стављен на јачање интегритета полицајца у контексту секундарне превенције) и руковођење снагом личног примера, сигурно ће имати позитиван утицај на полицијски професионализам, етичко понашање и интегритет полицијских челника и других запослених, на смањење нивоа корупције и „плавог зида ћутања“ међу полицајцима, бољу спознају друштвене одговорности полиције, веће поверење у полицију, као и на поверење јавности и задовољство грађана услугама које пружа полиција.¹¹⁸

¹¹⁸ Анализа ризика о могућностима и стварним размерама корупције у полицији у Србији, Београд, 2015. стр. 37

ЛИТЕРАТУРА

Књиге, монографије и уџбеници

1. **Barker, T., Peer group support for Police occupation deviance; in: *Police deviance*, Cincinnati, 1986.**
2. Бошковић, М., *Криминалистика методика*, Београд, 2005, Полицијска академија.
3. Бошковић, М., *Криминалистичка оператива 1*, Београд, 2002, Виша школа унутрашњих послова Београд.
4. Бошковић, М., Јовчић, Д., *Криминалистика – методика*, Бања Лука, 2002.
5. Бошковић, М., *Криминалистика методика 1*, Београд, 1995. Виша школа унутрашњих послова Београд.
6. Бошковић, М., *Криминологија, Нови Сад, 2012, Правни факултет Универзитета у Новом Саду.*
7. Бошковић, М., *Криминологија и социјална патологија*, Нови Сад, 1995, Матица српска.
8. Вујаклија, М., *Лексикон страних речи и израза*, Београд, 1997, Просвета.
9. **Gardner, T., Anderson, T., *Criminal law*, Wadsworth, 2006.**
10. Делић, Н., *Нова решења у посебном делу Кривичног законика Србије*, Београд, 2014, Правни факултет Универзитета у Београду.
11. Добрашиновић, Д., Пејовић Д., Ћирић, Ј., Рељановић, М., Ненадић, Н., Марко Јовановић, М., *Корупција – проблеми и превазилажење проблема*, Београд, 2010, Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије.
12. Ђорђевић, Ђ., *Кривично право посебни део*, Београд, 2014, Криминалистичко-полицијска академија Београд.
13. Ђурђић, В., *Кривично процесно право – општи део*, Ниш, 2014, Правни факултет Универзитета у Нишу.
14. Ђурђић, В., *Основи криминалистике*, Ниш, 2012.
15. Ђурђић, В., Љубиша Здравковић, *Криминалистика*, Ниш, 2011.
16. Ђурђић, В., *Јавно тужилаштво, полиција и кривични суд*, Београд, 2008, Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије.
17. Ђурић, Ж., Јовашевић, Д., Ракић, М., *Корупција – изазов демократији*, Београд, 2007.

18. Ђурђевић, З., Радовић, Н., *Криминалистичка оператива*, Београд, 2012, Криминалистичко-полицијска академија Београд.
19. Жарковић, М., *Криминалистичка тактика*, Београд, 2009, Криминалистичко-полицијска академија Београд.
20. Игњатовић, А., *Кривично право – посебни део*, Нови Сад, 2007.
21. Јелачић, М., *Корупција – друштвено правни аспекти и методи супротстављања*, Београд, 1996.
22. Јовашевић, Д., *Кривично право посебни део*, Београд, 2014.
23. Јовашевић, Д., *Практикум за кривично право посебни део*, Ниш, 2014.
24. Јовашевић, Д., *Кривична дела корупције*, Београд, 2009.
25. Јовашевић, Д., *Злоупотреба службеног положаја и корупција*, Београд, 2005.
26. Јовашевић, Д., Хашимбеговић, Т., *Злоупотреба службеног положаја*, Београд, 2002, Институт за криминолошка и социолошка истраживања Београд.
27. Јовановић, Љ., Ђурђић, В., Јовашевић, Д., *Кривично право посебни део*, Београд, 2004, Службени гласник.
- 28. Kleinig, J., *The Ethics of Policing*, New York, 1996, Cambridge University Press.**
29. Кнежевић, С., *Кривично процесно право општи део*, Ниш, 2015, Правни факултет, Центар за публикације.
30. Кулић, М., Кривично дело злоупотребе службеног положаја; у: *Међународна конференција злоупотреба права*, Ниш, 1996, Правни факултет Универзитета у Нишу.
31. Кулић, М., *Злоупотреба службеног положаја*, Београд, 1995, Савез рачуновођа и ревизора Србије.
32. Лајић, О., Маринковић, Д., *Практикум из криминалистичке методике*, Београд, 2010, Криминалистичко-полицијска академија Београд.
- 33. Leonard V. A., More H. W., *Police organization and management*, Mineola, 1982, Foundation Press.**
- 34. Loftus, B., *Police culture in a changing world*, 2009, Oxford, Oxford University Press.**
35. Лујић, Г., Институционално сузбијање корупције у полицији; у: *Корупција и прање новце – узроци, откривање, превенција*, Сарајево, 2009.
36. Маљевић А., Датзер Д., Муратбеговић Е., Будимлић М., *Отворено о полицији и корупцији*, Сарајево, 2006, Удружење дипломираних криминалиста у Босни и Херцеговини.

37. Матијевић, М., Марковић, М., *Криминалистика*, Нови Сад, 2013, Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду.
38. Милетић С., Југовић С., *Право унутрашњих послова*, Београд, 2009, Криминалистичко-полицијска академија Београд.
39. Милошевић, М., Кесић, Т., *Полиција у кривичном поступку*, Београд, 2009, Криминалистичко-полицијска академија Београд.
40. Митровић, Г., *Кривично право посебни део*, Београд, 1997, Виша школа унутрашњих послова Београд.
41. Симоновић, Б., *Криминалистика*, Крагујевац, 2004.
42. Стојановић, З., *Коментар кривичног законика*, Београд, 2012, Службени гласник.
43. Стојановић, З., Перић, О., *Кривично право посебни део*, Београд, 2009.
44. Теофиловић, Н., Јелачић, М., *Спречавање, откривање и доказивање кривичних дела корупције и прања новца*, Београд, 2006, Полицијска академија Београд.
45. Томановић, М., *Кривична дела корупције – злоупотреба службеног положаја, примање и давање мита и кривична дела са сличним обележјем*, Београд, 1990, Култура.
46. Фејеш, И., Лајић, О., *Криминалистичка методике*, Нови Сад, 2014, Правни факултет Универзитета у Новом Саду.

Научни и стручни чланци

1. *Анализа ризика о могућим и стварним размерама корупције у полицији у Србији*, Београд, 2015, Заједнички пројекат Европске уније и Савета Европе.
2. Врањ, Е., *Корупција у полицији и правосуђу; у: Корупција и прање новце – узроци, откривање, превенција*, Сарајево, 2009.
3. Вуковић, С., *Превенција корупције у јавној управи у Републици Србији; у: Супротстављање савременом организованом криминалу и тероризму III*, Београд, 2012. Криминалистичко-полицијска академија Београд.
4. Кесић, З., *Настанак и развој коруптивне каријере у полицији – концепција „Клизавог терена“*, Ревизија за криминологију и кривично право бр. 3/12, Београд, 2012.
5. Кесић, З., *Ограничености и проблеми научног истраживања корупције у полицији*, у: *Корупција у јавној управи*, Београд, 2011, Криминалистичко-полицијска академија Београд.

6. Кнежевић, С., Примена посебних доказних радњи у сузбијање трговине људима; У: *Трговина људима: правна заштита у међународним и националним оквирима*, Ниш, 2011.
7. Кнежевић, С., Прикривени иследник; у: *Правна ријеч год. 7 бр. 23*, Бања Лука, 2010, Удружење правника Републике Српске.
8. Коларић, Д., Кривичноправно сузбијање корупције – проблеми, достигнута решења и савремене тенденције; у: *Ново казнено законодавство – дилеме и проблеми у теорији и пракси*, Будва, 2006.
9. Мајсторовић, Н., *Корупција – узроци, експанзија и интервенција*, Нови Сад, 2012, Академска књига.
10. Миладиновић, А., Корупција у полицији; у: *Корупција и прање новце – узроци, откривање, превенција*, Сарајево, 2009.
11. Милошевић, Г., Субошић, Д., Узроци и услови корупције у Србији; у: *Корупција и људске слободе*, Тара, 2009.
12. Нешић, М., Липовац, К., Ставови јавности о раду саобраћајне полиције; у: *Структура и функционисање полицијске организације – традиција, стање и перспективе*, Београд, 2013, Криминалистичко-полицијска академија Београд.
13. Нинчић, Ж., *Кривична дела против службене дужности као облици злоупотребе службеног положаја и јавних овлашћења*, Правни живот бр.11/2009, Београд 2009.
14. Ницовић, М., Манојловић, Д., Осврт на кривичнопроцесни и криминалистички институт посебне доказне радње; у: *Правне теме година 1 број 1*.
15. Рисимовић, Р., Злоупотреба службеног положаја; у: *НПБ – журнал за криминалистику и право бр. 15/1*, Београд, 2010, Криминалистичко-полицијска академија Београд.

Правни извори

1. Закон о полицији, *Службени гласник РС* бр. 6/2016,
2. Законик о кривичном поступку, *Службени гласни РС*, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013 и 45/2013,
3. Кривични законик, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 и 108/2014,
4. Правилник о поступку решавања притужби, *Службени гласни РС*, бр. 54/2006.

Електронски извори

<http://prezentacije.mup.gov.rs/sukp/>

САЖЕТАК

„Откривање и доказивање кривичних дела против службене дужности учињених од стране полицијских службеника у вршењу службе“

Бављење проблемом откривања и доказивања злоупотребе овлашћења од стране полицијских службеника буди интересовање стручне и научне јавности, а такође је и од пресудног значаја за успостављање поверења у институције и стварање атмосфере у којој ће у потпуности бити примењено начело владавине права. Коруптивно понашање представља један од облика девијантног понашања полиције. Ефикасном контролом рада полиције остварује се заштита основних људских права и слобода, гарантованих уставом, законом и међународним конвенцијама из области људских права и слобода. Кривична дела против службене дужности представљају различите облике и видове злоупотребе службеног положаја и јавних овлашћења у вршењу службене дужности од стране службених или одговорних лица као носиоца тих овлашћења. Противзаконите радње које предузимају одређена лица користећи свој положај, овлашћења, моћ и права која произилазе из њиховог статуса, подводе се под појам корупција или злоупотреба. Непосредни задатак репресивне делатности је да се открије и расветли кривично дело, да се пронађе учинилац и да се открију и обезбеде извори доказа. Прописивање посебних истражних радњи као издвојене категорије доказних радњи и њихова примена у практичном смислу је сразмеран одговор државе на све сложеније појавне облике савременог криминала у циљу ефикасније борбе против криминала и процесуирања кривично одговорних лица. Унутрашња контрола рада полиције је вид интерне контроле која је неопходна за правилно и законито функционисање полиције. У Републици Србији унутрашња контрола полиције предвиђена је Законом о полицији и обухвата контролу свих задатака које полиција извршава. Сектор унутрашње контроле полиције врши контролу законитости рада полиције, нарочито у погледу поштовања и заштите људских и мањинских права и слобода при извршавању службених задатака и примени полицијских овлашћења, односно при вршењу послова из свог делокруга.

Први део овог рада посвећен је самом појму злоупотребе службене дужности са акцентом на полицијске службенике као извршиоце, а затим и историјски развој кривичних дела против службене дужности у Србији. У другом делу рада обрађена су поједина кривична дела против службене дужности прописана актуелним Кривичним

закоником Републике Србије. Трећи део рада посвећен је методици откривања и доказивања кривичних дела против службене дужности. У четвртом делу рада обрађена је контрола рада полиције у Републици Србији са акцентом на Сектор унутрашње контроле. У петом делу рада дат је приказ емпиријског истраживања које се односи на резултате Сектора унутрашње контроле у погледу отривених кривичних дела против службене дужности од стране полицијских службеника за период од 2010. до 2014. године. У петом делу рада дата су закључна разматрања која су лични став аутора овог мастер рада.

Циљ рада јесте теоријско спознавање предмета истраживања, описивање тренутног стања појаве и стицање знања и препорука која ће помоћи приликом решавања постојећих проблема.

Кључне речи: полиција, овлашћења, злоупотреба, корупција, контрола рада.

ABSTRACT

„Detecting and proving criminal offenses against official duty incurred by police officers while on duty“

Dealing with the problem of detecting and proving abuse of authority by police officers awakens interest in professional and scientific community, and is also crucial for establishing trust in institutions and creating an atmosphere in which it will be fully applied the principle of the rule of law. Corruptive behavior is a form of deviant behavior of the police. With effective control of police work the protection of fundamental human rights and freedom is carried out and guaranteed by the Constitution, law and international conventions from the area of human rights and freedom. Criminal offenses against official duty are different forms and types of abuse of official position and public authority in the performance of official duties by the official or responsible person as the one who is responsible for such authorization. Illegal actions taken by certain people using their positions of authority, power and rights arising from their status, are being subsumed under the concept of corruption or abuse. The immediate task of the repressive activity is to identify and clarify the criminal offense, to find the offender and to detect and secure sources of evidence. Prescribing special investigative actions as separate categories of evidentiary actions and their application in practical terms is proportional to the state's response to increasingly complex forms of modern crime in order to effectively fight crime and criminal procession of those responsible. Internal control of police work is a form of internal control that is necessary for the proper and lawful functioning of the police. In Serbia, the internal control of the police is envisaged by the Police Act and includes control of all tasks that police executes. Internal Affairs Sector controls the legality of police work, particularly with regard to respect and protection of human and minority rights and freedom in performing official duties and police powers, respectively in the performance of tasks within its purview. The first part of this paper is devoted to the concept of abuse of official duties with emphasis on police officers as perpetrators, then the historical development of criminal offenses against official duty in Serbia. The second part deals with the specific criminal offenses against official duty prescribed by the current Criminal Code of the Republic of Serbia. The third part is dedicated to the methodology of detecting and proving criminal offenses against official duty. Control of the police in the Republic of Serbia with a focus on Internal Control Sector is processed in the fourth part. The empirical research that relates to the results of the Internal Control Sector in terms of detected offenses against official duty by police officers for the period from 2010

to 2014 is presented in the fifth part. The fifth part of the paper presents the concluding considerations of the author's personal view related to this master work. The aim of the paper is theoretical learning about the subject of research, describing the current state of the occurrence and the acquisition of knowledge and recommendations that will help in solving the existing problems.

Key words: police, authorization, abuse, corruption, control of operation.

БИОГРАФИЈА

Студент Александар Ђорђевић је рођен 11. октобра 1988. године у Зајечару. Основну школу „Добривоје Радостављевић – Боби“ и средњу техничку школу завршио је у Зајечару. Криминалистичко-полицијску академију у Београду (основне академске студије криминалистике – полицијска изборна група) уписао је школске 2008/2009. године. Дипломирао је 10.10.2012. године и стекао звање дипломирани криминалиста. Током студија на Криминалистичко-полицијској академији био је стипендиста Министарства унутрашњих послова. Мастер академске студије права унутрашњих послова уписао је школске 2014/2015. године на Правном факултету Универзитета у Нишу. У току основних академских студија Александар Ђорђевић стекао је знања и вештине из области криминалистике, полицијско-безбедносних наука и појединих грана права. Такође је био активан у раду студентских организација. Александар Ђорђевић је од 24.12.2012. године запослен у Министарству унутрашњих послова – Полицијска управа у Зајечару. Члан је Интернационалне полицијске асоцијације. Поседује вештине рада на рачунару и служи се енглеским језиком.